

www.musavat.com

ÜSƏVAT

Xəbər
Bakıda tıxaclar
iftar məclislərinə
görədir -
rəsmi
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 7 mart 2025-ci il Cümə № 43 (8653) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

BMT-nin ölkəmizdəki "mina"ları təmizləyir

Ehtiyac qalmayan xarici təşkilatların fəaliyyətinə son verilir - reaksiyalar

yazısı səh.8-də

Ölkənin siyasi partiyaları yenidən bir arada

yazısı səh.6-da

Ukraynaya dəstək, Azərbaycana dirsek?

yazısı səh.7-də

Ağadadaş Ağayevə 2 il şərti iş

yazısı səh.3-də

Paytaxtda superrayon yaradılmasını onlar istəmirlər

yazısı səh.10-da

Qar bitdi, hansı problemlər başlayır?

yazısı səh.14-də

İran ermənilərin "arxadan zərbə" vuracağından şübhələnib

yazısı səh.11-də

Dönərxanalarda yeni "dad" - at əti dönəri...

yazısı səh.13-də

Ölkəmizdə ulduz falına inananlar niyə artıb?

yazısı səh.15-də

Ramazan ayının 7-ci günü

İftar 18.53. İmsak 05.38-dək (Bakı)
7-ci günün duası: "İlahi, mənə bu günün orucunu tutmaqda və yaxşı əməllər etməkdə kömək ol! Belə bir gündə mənə bu günün səhv və nöqsanlarından uzaqlaşdır! Məni Öz köməyinlə Səni daim zikr etməyə müvəffəq et! Ey, yolunu azmışlara Yol Göstərən!"
İftar duası: "Allahım, Sənin rızan üçün oruc tutdum, Sənə inandım, Sənə güvəndim. Sənin ruzinlə iftar açır və Sənə təvəkkül edirəm. Ey bağışlayan Allah, günahlarımı bağışla".
ALLAH ORUCUNUZU QƏBUL ELƏSİN.

İRƏVANIN SƏRHƏD TƏXRİBATLARININ PƏRDƏARXASI

Paşinyanın Azərbaycana quru əlaqə təklif etdiyi ərazidə silahları kim və niyə işə saldı?; ordusuna nəzarət edə bilməyən baş nazir sülhdən danışır...

yazısı səh.9-da

Turizm Agentliyi ətrafında davam edən müəmma

Fuad Nağıyevə şiddətli töhmət verilməsindən sonra bu qurum haqda iddialar səngimir; sabiq aparat rəhbərinin "Amerikanın Səsi" radiosuna ilginc müsahibəsi üzə çıxdı - Tahir Əmiraslanovdan dövlət başçısına təşəkkür...

yazısı səh.3-də

Matviyenko Bakıya hansı mesajla gəlir?

yazısı səh.5-də

Baydenin "sünnət olunmuş siyasəti" - Azərbaycandan Trampa dəstək

yazısı səh.4-də

Arif Hacıli Etibar Məmmədovda bu səhvi tutdu

yazısı səh.6-da

Tələbə olmaq istəyənlərin sayında rekord

Ali məktəblərə və kolleclərə sənəd qəbulu bu gün günorta saatlarında başa çatır. Əvvəlki illərlə müqayisədə sənəd qəbulunda artım müşahidə edilib.

Dövlət İmtahan Mərkəzinin məlumatına görə, indiyədək 128 mindən çox abituriyent ərizəsini təsdiqləyib.

Qeyd edək ki, bu rəqəm əvvəlki illərlə müqayisədə rekord hesab edilir.

Belə ki, ötən il 115 245 abituriyent ərizəsini təsdiqləyib. 2023-cü ildə 107 188 abituriyent, 2022-ci ildə isə bu rəqəm 99 538 abituriyent ali məktəbə və kollece qəbul olmaq arzusu ifadə edib. Beləliklə, son 3 ildə tələbə olmaq istəyənlərin sayı 25 min nəfərdən çox artıb.

Bu il ali təhsil müəssisələrinə sənəd qəbulu verənlərin sayı 124 min nəfərdən çox olub, ötən il bu göstərici 110 min nəfərdən çox idi.

“Qarabağ”ın zədə alan futbolçusunun son durumu

Azərbaycan Premyer Liqasının XXV turunun “Sumqayıt”la oyununda zədələnən “Qarabağ”ın futbolçusu Bəhlül Mustafazadənin durumuna aydınlıq gəlib.

Ağdam klubunun mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, 28 yaşlı müdafiəçinin zədəsi ciddi deyil. Həkimlərin son müayinəsindən sonra təcürəli oyunçu komanda ilə birlikdə məşqlərə başlayıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan millisinin üzvü “Sumqayıt”la görüşdə komanda yoldaşı ilə toqquşmadan sonra zədə almışdı. Həmin qarşılaşma “Qarabağ”ın 2:0 hesablı qələbəsi ilə başa çatmışdı.

Ağdərəyə köçənlərə evlərinin açarları verildi

Martın 6-da növbəti köç karvanı ilə Ağdərə rayonunun Həsənriz kəndinə çatan ailələrə evlərinin açarları təqdim olundu.

Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidmətinin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə Cebheinfo.az-a verilən məlumata görə, bu dəfə Həsənriz kəndinə 25 ailə, 75 nəfər köçüb. Açarların təqdim edilməsi mərasimində Xankəndi şəhərində Ağdərə və Xocalı rayonlarında Azərbaycan Prezidentinin Xüsusi nümayəndəliyinin, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmiləri, mətbuat nümayəndələri və digər şəxslər iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Prezidentin Xüsusi nümayəndəsinin müavini Səbuhi Qəhrəmanov bildirib ki, işğaldan azad olunduqdan sonra Həsənriz kəndində yenidənqurma və bərpa işlərinə başlanılıb. Kəndə artıq 50 ailə köçürülüb.

Bundan sonra da köç mərhələli şəkildə həyata keçiriləcək. Hazırda kənddəki fərdi yaşayış evlərində təmir işləri həyata keçirilir. Həsənriz kəndi qısa zamanda elektrik enerjisi, içməli su və təbii qazla təmin edilib. Burada insanların yaxşı yaşamaqları üçün bütün zəruri infrastruktur yaradılıb.

Doğma yurda qayıdan Ağdərə rayon sakinləri hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunduqlarına görə Prezident İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya təşəkkür ediblər.

Qeyd edək ki, Həsənriz kəndinə ilk köç bu il martın 3-də olub və 25 ailə doğma torpağına qayıdıb.

AZAL-ın təyyarəsi ilə bağlı Qazaxıstana çağırış

Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (ICAO) Avropa və Şimali Atlantika Bürosunun direktoru Nikolas Rallo “Azərbaycan Hava Yolları”nın (AZAL) təyyarə qəzasının təhqiqatı ilə bağlı Qazaxıstan tərəfindən qısa müddətdə aparılmış və dərc edilmiş ilkin hesabatı yüksək qiymətləndirib.

O, bu barədə Astanada Qazaxıstan baş nazirinin müavini Kanat Bozumbayevlə görüşündə deyib.

“Qazaxıstanı və bütün Təhqiqat Komissiyasını fəlakətdən sonra bu ilkin hesabatı 1,5 aydan az müddətdə tamamlamağa imkan verən şey-

lərinə görə təqdir etmək istədim. Sizi istintaq prosesi boyu Beynəlxalq Mülki Aviasiya haqqında Konvensiyaya tam riayət etməyə davam etməyə çağırıram”, - Rallo bildirib.

Hadisənin təhqiqatı üzrə yekun hesabat Çıxaqo Konvensiyasına uyğun olaraq bu

ilin sonunadək dərc olunacaq.

Xatırladaq ki, Bakı-Qrozni marşrutu ilə uçan AZAL-a məxsus sərnəşin təyyarəsi ötən il dekabrın 25-də Çeçenistanda Rusiyanın hava hücumundan müdafiə sisteminin hücumuna məruz qalıb. Bundan sonra Qrozni hava limanına enişinə icazə verilməyən və uçuş istiqaməti məcburi dəyişdirilən təyyarə Qazaxıstanın Aktau şəhərində yerə çırpılıb. Olay nəticəsində 38 nəfər həlak olub, 29 nəfər yaralanıb.

Naxçıvana əvvəldən biletlər alın

Novruz və Ramazan bayramları ərəfəsində və tətillərində Bakıdan Naxçıvana və əks istiqamətdə olan uçuşlara tələbat ənənəvi olaraq artır.

Bu səbəbdən Azərbaycanın milli aviadaşıyıcısı AZAL sözügedən dövr ərzində səyahət etməyi planlaşdıran sərnəşinlərə aviabiletləri əvvəlcədən əldə etməyi tövsiyə edir.

Aviadaşımaların pik dövrləri hər zaman sərnəşin axınının artması ilə müşayiət olunur və populyar istiqamətlərə biletlər daha tez satılır. Sərnəşinlərə Bakı-Naxçıvan-Bakı marşrutu üzrə ən uyğun uçuş vaxtını seçmək və səyahəti daha komfortlu etmək məqsədilə aviabiletləri öncədən almaq məsləhət görülür.

Zərurət yaranarsa, bu istiqamət üzrə uçuşların sayı artırılacaq ki, bu da sərnəşinlərə rahat səyahət imkanı yaradacaq.

Ermənistanın inflyasiya statistikası

Fevralda Ermənistanın istehlak bazarı 2024-cü ilin eyni ayına nəzərən 2,5 faiz bahalaşıb. Statistika Komitəsinin hesabatına görə, təhsil sahəsində qiymətlər 7,8 faiz, ərzaq və spirtsız içkilərdə 4,5 faiz, spirtli içkilər və bütün məmulatlarında 3,4 faiz, səhiyyə sektorunda 3,2 faiz, nəqliyyat xidmətlərində 2,6 faiz, ictimai iaşə və mehmanxana xidmətlərində 1,3 faiz, istirahət və mədəniyyət xidmətlərində 0,9 faiz, rabitə xidmətlərində 0,4 faiz, kommunal xidmətlərdə 0,3 faiz artıb.

Geyim və ayaqqabıların 2,9 faiz, məişət avadanlıqlarının 1,6 faiz ucuzlaşdığı bəyan olunub.

Yanvarda Azərbaycan malları Hindistana ixrac edilməyib

Azərbaycanla Hindistanın ticarət dövrüyəsi bu ilin yanvar ayında 21,7 milyon dollar dəyərində olub.

İqtisadiyyat.az-ın Dövlət Gömrük Komitəsindən əldə etdiyi məlumata görə, bu, ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 76,8% azdır.

Hesabat dövründə Azərbaycan Hindistana məhsul ixrac etməyib, lakin bu ölkədən idxalının dəyəri 21,7 milyon dollar dəyərində olub.

Vardanyana sərt cəza tələb edirlər

Latviya Seyminin deputatlarının təxmini beşdə bir hissəsi Ruben Vardanyana hökm çıxarılmasını zamanı yerli aspektlərlə yanaşı, beynəlxalq aspektlərin də nəzərə alınması barədə bəyanatla çıxış edib.

Report xəbər verir ki, deputatlar Vardanyanın cinayətkar fəaliyyətinin beynəlxalq miqyasına diqqət çəkərək, onu “Putinin sponsoru” və separatizmin tərəfdarı adlandırıb, onun üçün sərt cəza tələb edirlər.

Onlar Vardanyanla bağlı çıxarılacaq hökmün postsovet məkanında kremlyönümlü separatçılar üçün dərs olacağına ümidvar olduqlarını bildiriblər.

Deputatlar bəyanatlarında “Vardanyanın fəaliyyətinin müxtəlif vaxtlarda müxtəlif ölkələrin siyasətçiləri, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və beynəlxalq media tərəfindən diqqət çəkdiyini və pisləndirildiyi” xatırladırlar.

Oliqarx 2023-cü ilin payızından Bakıda həbsdədir. O, həbsdən əvvəl rəhbərlik etdiyi tanınmamış separatçı qurumun ərəzisindən Ermənistan qaçmağa cəhd edərkən Azərbaycan xüsusi xidmət orqanları tərəfindən Qarabağda saxlanılıb. Vardanyan terrorizm, qanunsuz silahlı birləşmələrin təşkili və maliyyələşdirilməsi, hərbi cinayətlər və məcburi deportasiyada ittiham olunur.

“CNN Prima News” həmçinin vurğulayır ki, altı il bundan əvvəl Avropa İttifaqının sanksiyalarından yayınmağa cəhd göstərməsinə baxmayaraq, qondarma Qarabağdakı erməni separatçıların keçmiş rəhbəri indi Azərbaycanda məhkəmə qarşısına çıxarılıb və onu ömürlük həbs gözləyir.

Turizm Agentliyi ətrafında davam edən müəmma

Fuad Nağıyevə şiddətli töhmət verilməsindən sonra bu qurum haqda iddialar səngimir; sabiq aparat rəhbərinin "Amerikanın Səsi" radiosuna ilginç müsahibəsi üzə çıxdı - Tahir Əmiraslanovdan dövlət başçısına təşəkkür...

Fuad Nağıyev

Dövlət Turizm Agentliyinin rəhbəri Fuad Nağıyevə şiddətli töhmət verilməsindən sonra bu qurum ətrafında iddialar səngimir. Lent.az xəbər verir ki, Fuad Nağıyevlə yanaşı, qurumda işləyən bir sıra şəxslər də istintaqa cəlb edilib.

"Dövlət Turizm Agentliyinin vəzifəli şəxsləri ilə bağlı aparılan araşdırma xidməti sənədlərin sızdırılması ilə yanaşı, agentlikdəki korrupsiya faktları ilə də bağlıdır", - deyərək mənbə bildirib.

Fuad Nağıyev 22 iyul 1975-ci ildə Bakı şəhərində anadan olub, 23 sayılı orta məktəbdə təhsil alıb.

1992-1997-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil alıb. Təhsilini 1997-2000-ci illər ərzində Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunun aspirantı kimi davam etdirib.

1998-ci ilin sentyabr-noyabr aylarında İngiltərənin Birminhem Universitetində Avropa Şurasının İnsan hüquqları üzrə hüquq və təcrübə proqramında təhsil alıb.

2004-2006-cı illərdə Aeroport Qeyt Biznes Aviasiya şirkətində xidmət və şöbə rəisi, 2006-2009-cu illərdə "Paşa İnşaat" MMC-nin direktoru, 2007-2009-cu illərdə "Bakı Demir-Beton-8" ASC-də baş direktor vəzifələrində çalışıb.

2010-2014-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin hüquq sektorunda böyük məsləhətçi kimi fəaliyyət göstərərək və "2-ci dərəcə dövlət qulluqçusu" ixtisas dərəcəsinə sahib olub. 2014-2017-ci illər ərzində "1-ci dərəcə dövlət qulluqçu-

Kenan Qasımov

su" ixtisas dərəcəsi ilə nazir köməkçisi vəzifəsində çalışıb. 2017-ci il tarixindən Milli Turizm Təbliğat Bürosu publik hüquqi şəxsin direktoru olub. Evlidir və üç övladı var.

İddialarda o da bildirilir ki, Turizm Agentliyi Azərbaycana qarşı daim düşmənçilik mövqeyi bəsləyən "Transparency International" təşkilatında işləmiş və ya bu təşkilatla əməkdaşlıq edən şəxslərin yuvasına çevrilib. Belə ki, Fuad Nağıyevin qayınanası Rəna Səfəriləyeva uzun illər "Transparency International" təşkilatı ilə əməkdaşlıq edib. O, bu qurumun Azərbaycandakı nümayəndəsi olub. Vaxtilə bu təşkilatda

onun yetişdirdiyi bəzi şəxslər indi Dövlət Turizm Agentliyində işləyirlər.

Məlumatla görə, Fuad Nağıyevin ətrafı davamlı olaraq xidməti məlumatları müxtəlif təşkilatlara, şəxslərə sızdırıblar. Hətta dövlət orqanları arasında daxili yazışmaları belə xarici ölkələrin Azərbaycandakı səfirliklərinə ötürüblər.

Xəbər verdiyimiz kimi, iki gün əvvəl Dövlət Turizm Agentliyinin Aparat rəhbəri Kenan Qasımov işdən çıxarılıb. Publika.az Kenan Qasımovun 2011-ci ildə "Amerikanın Səsi" radiosuna verdiyi müsahibəsinin bəzi hissələrini təqdim edib.

O dövrlərdə "Transparency International" təşkilatının qolu olan "Şəffaflıq Azər-

baycan" təşkilatının Media və İctimai Əlaqələr üzrə mütəxəssisi kimi çalışan Kenan Qasımov müsahibəsində Azərbaycanda məhkəmə sistemindeki problemlərdən danışmış. Jurnalistin "Korrupsiya əsasən hansı sektorlarda qeydə alınır?" sualına o belə cavab verib:

"Azərbaycanda insanlar daha çox polisə rüşvətin olması qənaətinə gəlirlər. Eyni zamanda insanlar təhsil, məhkəmə sahəsində korrupsiyanın yüksək olması fikrindədir. Amma onu da deyə bilərəm ki, "Şəffaflıq Azərbaycan" təşkilatı tərəfindən həyata keçirilən "ALAC" layihəsi çərçivəsində vətəndaşlardan korrupsiya şikayətləri daxil olur və o şikayətlər müvafiq dövlət qurumlarına yönləndirilir. Həmin şikayətlər əsasında deyərək ki, Azərbaycanda ümumilikdə daha çox şikayət məhkəmə sahəsinə düşür. Məhkəmə sahəsində kifayət qədər böyük problem-

Bakıda tıxaclar iftar məclislərinə görədir

Bir neçə gündür paytaxtın mərkəzi küçə və prospektlərində axşam saatlarında yaranan nəqliyyat sıxlığının müddəti və sıxlıq olan yolların sayı artıb. Müşahidələr göstərir ki, bu proses martın 3-dən başlayıb və davam edəcəyi ehtimal olunur.

Daxili İşlər Nazirliyinin Nəqliyyatı İntellektual İdarəetmə Mərkəzi sıxlığın səbəbini açıqlayıb. "Təhlillər onu deməyə əsas verir ki, Ramazan ayı ilə əlaqədar bəzi vətəndaşlar şəxsi nəqliyyat vasitələrindən daha çox istifadə etməyə, xüsusilə də mərkəzi küçə və prospektlərdə yerləşən ictimai iaşə obyektlərində təşkil olunan iftar məclislərində iştirak etməyə üstünlük verirlər. Pik saatlarda yaranan nəqliyyat sıxlığının müddəti bu səbəbdən artmağa başlayır və nəticədə şəhərin digər yollarına da (şəhərə giriş-çıkış yolları) təsir edir", - açıqlamada deyilir.

Nəqliyyatı İntellektual İdarəetmə Mərkəzi tərəfindən hansı tədbirlər görülüb?

Mərkəz tərəfindən nəqliyyatın intensivliyini artırmaq məqsədilə 38 küçə və prospekt üzrə svetoforlara "yaşıl dalğa" əmri verilib. Zəruri tədbirlərin görülməsi üçün mütəmadi yol polisi əməkdaşları ilə informasiya mübadiləsi aparılıb. Nəqliyyat intensivliyini artırmaq məqsədilə bu küçə və prospektlərdə svetoforlara "yaşıl dalğa" əmri verilib.

Ağadadaş Ağayevə 2 il şərti is

Xalq artisti Ağadadaş Ağayevin ittiham olunduğu cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi yekunlaşıb. Binəqədi Rayon Məhkəməsində hakim Vüsal Tağıyevin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə hökm oxunub. Hökmə əsasən, Ağadadaş Ağayev xuliqanlıqda təqsirli bilinərək ona 2 il azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilib.

Cinayət Məcəlləsinin 70-ci (şərti məhkum etmə) maddəsi tətbiq edilməklə 1 il sınaq müddəti hesab edilməklə şərti hesab olunub.

Sabiq prokurorun oğlu niyə intihar edib?

Sabunçu rayonu Pirsəği qəsəbəsində intihar hadisəsi baş verib. Bakupost.az-ın əldə etdiyi məlumata görə, Bakı şəhər sakini 1986-cı il təvəllüdlü Nizami Həsənov qəsəbədəki evində özünü asıb. Onun hansı səbəbdən intihar etməsi hələlik məlum deyil.

Bildirilir ki, intihar edən Nizami Həsənov əvvəllər prokurorluq orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə çalışmış, bir neçə il əvvəl təqaüdə çıxmış prokuror Namiq Həsənovun oğludur. Faktla bağlı Sabunçu Rayon Prokurorluğunda araşdırma aparılır

"Transparency International" təşkilatının adının salınmasının heç bir halda məntiqi izahı yoxdur. Ona görə ki, "Transparency International" təşkilatı Almaniya-da təsis edilib və onun baş qərargahı Berlində yerləşir. Bu təşkilatın ABŞ təşkilatı kimi göstərilməsinin nəyə əsaslandığı heç bir halda məlum deyil. Bizim təşkilatın yaranma nizamnaməsi də hər şeyi açıq göstərir. Məhz öz təşkilatımız adından deyərək ki, polis, amma bizim hesabatda etdiyimiz rəqəmlər onu göstərir ki, məhkəmə daha çox korrupsiyalasılıb".

Onu da bildirdi ki, sözügedən şəxs 2009-2014-cü illərdə "Transparency International/Azerbaijan" təşkilatında müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 2017-ci ilin fevral ayından 2018-ci ilin aprel ayına kimi Milli Turizm Təbliğat Bürosunda Monitoring və Keyfiyyət nəzarət şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləyib. 2018-ci ilin oktyabrından Dövlət Turizm Agentliyinin Aparat rəhbəri vəzifəsində çalışıb.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycan Milli Kulinarıya Assosiasiyasının sədri Tahir Əmiraslanov agentliyin ünvanına sərt fikirlər səsləndirib.

"Dövlət Turizm Agentliyinin rəhbərliyinin niyə Milli Kulinarıya Mərkəzinə iflic vəziyyətinə salması, Milli Kulinarıya Assosiasiyasına daim təzyiq göstərməsi, Ermənistanla bu sahədə yol açıb revans verməsi, bu sahədəki QHT-lərin işinə qanunsuz müdaxilə etməsi, özünə QHT yaratması, dövlətin bu sahədəki qələbələrinin heçə endirilməsi, brendləşən festivalların ləğvi, Kulinarıya Şöhrəti Muzeyinin dağılmasının səbəblərini indi yalnız təxmin etmirik, həm də buna artıq əminik, bunu artıq hamı anlayır", - deyərək bildirib.

Tahir Əmiraslanov dövlət başçısına məlum səərəncama görə təşəkkür edib.

Qeyd edək ki, Dövlət Turizm Agentliyi iddialara heç bir münasibət bildirməyib.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV**
"Yeni Müsavat"

ABŞ Prezidenti Donald Tramp Konqresdə 100 dəqiqə sürən çıxışında Bayden administrasiyasını da sərt tənqid edib. “Yeni Müsavat” bildirir ki, Tramp çıxışında ölkə iqtisadiyyatına toxunaraq Bayden administrasiyası dövründə müşahidə olunan inflyasiyanın son 48 ilin ən “bərhad” inflyasiyası olduğunu bildirib. “Prezident olaraq, mən hər gün bu zərəri aradan qaldırmaq və Amerikada iqtisadi ölçətlərlə bərpa etmək üçün mübarizə aparacağam.

Co Bayden xüsusilə yu-murtaların qiymətinin nəzərə alınmadan çıxmasına yol verdi - və biz onu ucuzlaşdırmaq üçün əlimizdən gələni edirik”, - deyər Ağ Ev rəhbəri vurğulayıb. Onun zənnincə, keçmiş administrasiya büdcə vəsaitlərini boşuna xərcləyib. “Bayden administrasiyası transseksual siçanların yaradılması üçün 8 milyon dollar ayırıb. Mozambikdə könüllü tibbi kişi sünneti üçün 10 milyon vəsait ayrılıb”, - deyər Tramp bildirib. Əvvəlki administrasiyanın xərcləri arasında Tramp 29 milyon dollara başa gələn “Banqladeşdə siyasi mənzərinin gücləndirilməsinə” də toxunub, “Heç kim siyasi mənzərə dedikdə nə demək istədiklərini bilmir. Bu nə deməkdir?” - Tramp bu xərclərə münasibət bildirib. Tramp Bayden administrasiyasının Əfqanıstan ordunun çıxarılması qərarını da yadısalıb, “ABŞ tarixində ən bəyabırçı epizod” adlandırılıb.

Prezident Demokratlar Partiyasını ABŞ iqtisadiyyatının, sənayesinin inkişafına, yeni iş yerlərinin açılmasına kifayət qədər diqqət ayırmaqda günahlandırılıb. Əminliklə deyər bilirik ki, dörd il Ağ Evə sahiblik etmiş demokrat Co Bayden administrasiyası ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinin korlanması üçün hər şey etdi. Bayden administrasiyası öz əməlləri ilə Azərbaycanın ABŞ-a olan inamını xeyli sarsıtdı. Demokratların hakimiyyətə olduğu müddətdə Ağ Ev Bakı ilə əvvəlki normal münasibətlərin üstündən xətt çəkmək üçün mümkün olan bütün üsullardan istifadə etdi. Rəsmi Vaşinqton son

dörd ildə demokratiya, insan haqlarının müdafiəsi pərdəsi altında Bakıya çeşidli siyasi təzyiq metodlarından istifadə etməyə çalışdı. Beləliklə, Bayden administrasiyasının günahı ucbatından Azərbaycanla normal münasibətlərin pozulması ilə müşayiət olunan 4 il yarıvarıda başa çatdı. Trampın ittihamları ilə Bakıda da razıdırlarmı? Bəs onun prezidentliyi dövründə korlanan bu münasibətləri düzəltmək mümkün olacaqmı?

Respublikaçı Alternativ Partiyasının (ReAl) sədri Natiq Cəfərlinin “Yeni Müsavat”a sözlərinə görə, Tramp komandasının Cənubi Qafqazla bağlı hələ ki açıqlaması görünmür: “Yəganə Bayden iqtidarının gəderəyək Ermənistanla imzalanan xartiyasıdır ki, bəzi şərtlərinin yeni iqtidar dövründə icrası gözlənilirdi. Yeni amerikalı sərhəddçilər gəlməliydi, bu da baş vermədi. Gör-düyümüz odur ki, Tramp hakimiyyəti xərcləri azaltmaqla məşğuldur”. Bununla belə, partiya sədrinin fikrincə, ABŞ dövlət katibi Mark Rubio ilə türkiyəli həmkarı Hakan Fidanın dəfələrlə danışqlar aparması bəzi nəticələr çıxarmağa əsas verir: “Düşünürəm ki, ABŞ-ın Cənubi Qafqaza Türkiyə vasitəsilə təsiri daha uşğundur. Birləşmiş Ştatlar Türkiyənin, Ərdəğanın bölgədə liderliyini qəbul edir. Bu mənadə, Bakı-Vaşinqton münasibətlərinin yaxşı olacağını proqnozlaşdırmaq mümkündür. Yəqin ki, ilk təmaslar zamanı əlaqələrin hansı istiqamətlər üzrə inkişaf edəcəyini müəyyənləşdirəcəklər. Hər bir halda, ABŞ-Azərbaycan

Baydenin “sünnət olunmuş siyasəti” - Bakıdan Trampa dəstək

ABŞ-la Azərbaycanın korlanan əlaqələrini Ağ Evin yeni rəhbərinin dövründə düzəltmək mümkün olacaqmı? - iki rəy

əlaqələri Bayden dövründən yaxşı olacaq. Mən buna ümid edirəm və gözləntilərimiz də var”.

Siyasi ekspert Züriyə Qarayeva isə ABŞ-ın regional vahid baxdığını düşünür: “Cənubi Qafqaz bütöv götürülür. Yeni üç ölkəyə ayrılıqda yanaşma olmur. Burada Ermənistan Bayden iqtidarı üçün müstəsna idi, artıq o da arxivə qovuşdu. Tramp hakimiyyətinin bölgəyə münasibəti hələ açıqlanmasada, əvvəlki administrasiyadan fərqlənəcək. Bu fərq də müsbət mənada olacaq. Amma tələsməyə ehtiyac yoxdur.

Trampı proqnozlaşdırmaq çətindir”. **Ekspertin fikrincə, ABŞ-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafı bütün hallarda qaçılmazdır:** “Azərbaycan bölgədə mühüm tərəfdaşdır. Biz Amerika ilə hər zaman əməkdaşlığı inkişaf etdirməyə səy göstərmişik. İndiyə qədər beynəlxalq terrorizmlə mübarizədə dəstəyimizə, sülhməramlı qüvvələrimizin Əfqanıstan, İraq və Kosovoda iştirakına ABŞ yüksək qiymət verib. Təbii ki, enerji sektorunda əməkdaşlıq da xüsusi vurğulanmalıdır. Bu gün Tramp Avropanı da günahkar çıxarıb.

Eyni zamanda Azərbaycanın bu qitənin enerji təchizatında rolundan da məlumsız deyil. Ona görə Tramp dövrü ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində normallaşma mərhələsi olacaq. Çünki onun ilk prezidentliyi dönəmi də müsbət yadda qaldı. Bütün işləri korlayan və qərəzli mövqeyini dəyişməyən Bayden idi. Bu da təsadüfi deyil, “907-ci düzəliş”in həmmüəlliflərindən biridir. Ümumiyyətlə, Tramp Baydenin siyasətinə nifrət edir və bunu gizlətmir. O görür ki, onun addımları ilə ölkəsinin gəlirləri israf edilib, ölkələrlə əlaqələr düzəltmək

qorunub. O baxımdan, siyasi konfigurasiyanı yenidən hazırlayır”.

Yeri gəlməşkən, Rusiya Beynəlxalq Əlaqələr Şurasının proqram koordinatoru Milan Lazoviç deyib ki, siyasətdə oxşar yanaşmalar olduğu üçün Azərbaycan hakimiyyəti üçün Tramp administrasiyası ilə işləmək xeyli asandır: “Tramp konstruktivliyə və iqtisadi mənfəətə diqqət yetirir. Trampı ideoloji məsələlər maraqlandırmır. Eyni sözləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev haqqında da demək olar. Hər iki lider ilk növbədə öz ölkələrinin maraqlarını həyata keçirməyə yönəlmiş güclü dövlət xadimidir. Onlar öz xarici siyasətini buna əsasən qururlar. Buna görə də ortaq dil tapmaq onlar üçün çox asan olacaq. Üstəlik, Bayden dövründə Bakı ilə Vaşinqton arasında neqativlik ABŞ-ın Ermənistanə fəal dəstəyi fonunda güclənib. Bu, təbii ki, Azərbaycanla diqqətdən kənarda qala bilməzdi. Tramp həmçinin Ermənistanə aktiv “yardım” göstərən USAID kimi ideoloji strukturu da ləğv etdi. Bu addım ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində olan əlavə qıcıqlandırıcı amilləri aradan qaldırmağa kömək edir”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Ağ Evin “parlayan ulduzu”

BBC Vensin 2028-ci il prezident seçkisində şanslarını dəyərləndirib

Vitse-prezidenti Cey Di Vens son aylarda ABŞ siyasətində ən çox müzakirə olunan figurlardan birinə çevrilib. Moderator.az xəbər verir ki, bu barədə “bbc.com” nəşri yazılıb.

Məqalədə deyilir ki, Respublikaçılar Partiyasının parlayan ulduzu sayılan Vens Donald Trampın ən sədiq tərəfdarlarından biri kimi tanınsa da, siyasi karyerasına onu sərt şəkildə tənqid etməklə başlayıb. İndi isə o, Trampın əsas ideoloji müttəfiqlərindən biri kimi görünür və hətta 2028-ci ildə prezidentliyə namizəd ola biləcəyi müzakirə olunur: “Cey Di Vensin gündəmə gəlməsinin əsas səbəbi Ağ Evdə Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenski ilə yaşadığı qalmaqdır. O, Zelenskini ABŞ-a hörmətsizlik etməkdə ittiham edərək, Ukraynaya yardımları açıq şəkildə tənqid edib. Vens iddia edir ki, Avropa ölkələri Ukraynanı “hədsiz ümidlər” verməklə “savaşmağa məcbur edir”, lakin bunun üçün kifa-

yət qədər maddi və hərbi dəstək vermir. O, Avropanı bu müharibəni uzatmaqda ittiham edərək, ABŞ-ın əsas diqqətini Rusiya ilə qarşıdurmaya deyil, Çinə yönəltməli olduğunu bildirib”.

O da xatırlanır ki, Cey Di Vens vaxtilə Donald Trampı açıq şəkildə tənqid edib və onu “siyasi dələduz” adlandı-

rıb: “Lakin son illərdə o, Trampa tam sədaqətini nümayiş etdirərək, onun ən yaxın tərəfdarlarından birinə çevrilib. Vens indi Trampın “Amerika hər şeydən öncə” siyasətini davam etdirmək niyyətindədir və bu, onun Respublikaçılar Partiyasının gələcək lideri kimi nəzərdən keçirilməsinə səbəb olur”.

BBC yazır ki, Vens və Tramp arasında fərqlər var: “Tramp impulsiv çıxışları və populist ritorikası ilə tanınır, Vens isə daha sistemli və intellektual yanaşma nümayiş etdirir. O, işçi sinfinin problemlərinə daha çox diqqət yetirir, ənənəvi ailə dəyərlərini önə çəkir və sosial rifah sistemini sərtləşdirməyi təklif edir.

Bu fərqlər onun partiya daxilində daha geniş elektoratu cəlb edə biləcəyini göstərir. Vens xarici siyasətdə daha selektiv yanaşma nümayiş etdirir. O, Ukraynaya yardımlara qarşı çıxır və müharibənin davam etməsinə ABŞ-ın maraqlarına uyğun hesab etmir. Lakin eyni zamanda İsrailin özünü müdafiə hüququnu qətiyyətlə dəstəkləyir və Yaxın Şərqdə güclü ABŞ siyasətinin tərəfdarıdır. Vens hesab edir ki, Vaşinqtonun əsas təhlükəsi Çin və İran olmalıdır, Rusiya ilə müharibə isə ABŞ-ın diqqətini yayındırır. Cey Di Vens ABŞ-ın daxili siyasətində mühafizəkar və ənənəçi dəyərləri ön plana çıxarır. O, abortların əleyhinədir və onların federal səviyyədə məhdudlaşdırılmasını müdafiə edir. Bundan əlavə, eynicinsli nikahların dövlət tərəfindən tanınmasına qarşı çıxır.

Eyni zamanda Vens işçi sinfinin problemlərini qabardır və onların sosial rifah sistemindən asılılığını azaltmaq üçün daha sərt qaydalar təbiiq etməyi müdafiə edir. O, dövlət yardımına bağlı yaşayan amerikalıları tənqid edərək, onları məsuliyyətsizlikdə ittiham edib”.

Nəşr vurğulayır ki, Cey Di Vens hələ rəsmi olaraq 2028-ci ildə prezidentliyə namizədliyini elan etməyib: “Tramp hələlik Vensi öz siyasi varisi kimi elan etməsə də, onu yüksək qiymətləndirir. Bununla belə, ABŞ tarixində vitse-prezidentlərin prezidentliyə iddia etməsi adi haldır. Vens əgər bu yolda irəliləmək istəyirsə, təkcə Ukraynadakı müharibəni dayandırmaqla kifayətlənməyəcək, həm də uzunmüddətli sülhü təmin edəcək siyasət yürütməlidir. Onun siyasi karyerası Trampın siyasi mirasını nə qədər uğurla davam etdirəcəyindən və Respublikaçılar Partiyasını birləşdirə bilib-bilməyəcəyindən asılı olacaq.

Beləliklə, Cey Di Vens ABŞ siyasətində mühüm fiqura çevrilməkdədir. 2028-ci il prezident seçkisi yaxınlaşdıqca, onun Respublikaçılar Partiyasındakı rolu daha da aydınlaşacaq. O, Trampın ən güclü müttəfiqi olsa da, öz müstəqil siyasi şəxsiyyətini formalaşdırmağa çalışır. Əgər partiya Tramp dövründən sonra yeni lider axtararsa, Cey Di Vens ən güclü namizədlərdən biri ola bilər”.

□ **“Yeni Müsavat”**

Mülki təyyarəmizin vurulmasından sonrakı bir aydan artıq müddətdə Rusiya-Azərbaycan münasibətlərində soyuqluq qismən yerini müsbət tendensiya verməkdədir. Son günlər bu istiqamətdə baş vermiş müsbət hadisələrdən biri Rusiyanın “Alfa Sığorta” şirkətinin təyyarə qəzası ilə bağlı sığorta ödənişlərini tam şəkildə həyata keçirməsini xatırlamaq olar. Bildirilib ki, şirkət həmçinin sərnişinlərə də dəyən zərərə görə ödənişləri həyata keçirməyə başlamışdır.

Bu arada Moskvada Azərbaycanın Ümummilli lideri Heydər Əliyevin abidəsi qoyulacağı ilə bağlı Moskva hökumətinin hərəkəti keçməsi də diqqət çəkməyə bilər. Abidə Azərbaycanın Moskvadakı səfirliyinin yaxınlığındakı bağda yerləşəcək. “Yeni Müsavat” qeyd edir ki, təntənəli mərasimdə Rusiya yüksək səviyyədə təmsil olunub: Moskva meri Sergey

Moskva ilə münasibətlərin “donu açılır”

Rusiyanın Federasiya Şurasının sədri Matviyenko Bakıya hansı mesajla gəlir - iki deputatın rəyi

yasında təmsil olunan Matviyenko Bakıda Azərbaycan və Rusiya arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişafı ilə bağlı müzakirələr aparacaq. Matviyenko Rusiyanın təcrübəli dövlət xadimlərindən biridir, 2011-ci ildən də Rusiya Federasiya Şurasının sədridir. Matviyenkonun Azərbaycanla münasibətləri hər zaman normal olub və güman ki, onun gözlənilən səfəri də münasibətlərdəki soyuqluğu aradan qaldırmağa köməyi

məsuliyyətə cəlb edilməsi. Lakin bu tələblərdən ziyadə sadalanan addımların atılması göstərir ki, Moskva Bakı ilə “buzları əridir”. Matviyenkonun səfərinin isə münasibətlərdə nə kimi təsir oyadacağı növbəti addımlarda bilinəcək.

Münasibətlərdə gərginliyin əlamətlərindən biri də Rusiyaya məxsus informasiya-mədəniyyət mərkəzi - Azərbaycandakı “Rossotrudniçestvo” nümayəndəliyi olan “Rus evi”nin hüquqi şəxs kimi

Sobyanin, Rusiya baş nazirinin müavini Vitali Savelyev tədbirdə iştirak və çıxış ediblər. O da faktıdır ki, Rusiyanın mərkəzi telekanalları və rəsmi agentlikləri bu mövzuya xüsusi diqqət ayırıblar. “Rusiya Azərbaycanla mədəni əməkdaşlığı daha da inkişaf etdirmək niyyətindədir”, - Rusiyanın mədəniyyət naziri Olqa Lyubimova belə deyib. “Rusiya ilə Azərbaycan arasında mədəni əməkdaşlıq möhkəm ənənələrə və çoxillik qarşılıqlı fəaliyyətə əsaslanır. Biz mədəniyyət müəssisələrimiz və yaradıcı kollektivlərimiz arasında əlaqələrin gücləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirərək, onu daha da inkişaf etdirməyə çalışırıq”, - Lyubimova bildirib.

Rusiya Federasiya Şurasının sədri Valentina Matviyenkonun Novruz bayramı ərəfəsi Azərbaycana səfər edəcəyi xəbəri də bu qəbildəndir. Çünki məlum qəzadan sonra Matviyenko Azərbaycana səfər edəcək ən yüksək vəzifəli şəxs olacaq. Məlumatla görə, Rusiya parlamentinin yuxarı palatasının sədri, ölkənin siyasi iyerarxi-

olacaq.

Doğrudur, onun İrəvana da səfəri nəzərdə tutulub. Hətta bu gediş “Rusiya-Ermənistan münasibətlərinin inkişafına təkan vermək məqsədi daşıyır”, - deyərək xarakterizə olunub. Habelə, Federasiya Şurasının sədrinin Türkiyə səfərini qeyd etmək olar. Lakin bu siyasi marşruta baxmayaraq, Matviyenkonun Azərbaycana gəlişi xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Yuxarıda da deyildiyi kimi, mülki təyyarənin vurulmasından sonra Rusiyadan ölkəmizə gələn ən yüksək rəngli rəsmi şəxs olacaq. Buna qədər də bəzi addımların atılması müşahidə edilirdi. Məsələn, Çeçenistan liderinin təyyarədə rəşadət göstərənləri təltif etməsindən, rəsmi Moskva adından danışan Mariya Zaxarovanın və Kreml sözçüsü Dmitri Peskovun yumşaq diplomatiya ritorikasından hiss olunurdu ki, Rusiya Azərbaycanla yaranmış gərginliyi daha da dərinləşdirməyə həvəsli görünür. Sözsüz ki, Bakının tələbləri qalır - Rusiyanın özünün təminat ödəməsi və atəş açanların, əmri verənlərin

qeydiyyatdan keçmədiyi və Azərbaycanın qanunvericiliyini pozduğu barədə Rusiya tərəfi məlumatlandırıldıqdan sonra, 3 fevral 2025-ci ildə Rusiya tərəfinə “Rus evi”nin fəaliyyətinin dayandırılması ilə bağlı nota göndərilməsi idi. Daha sonra “Rossiya Sevodnya” (Sputnik) agentliyinin Azərbaycandakı nümayəndəliyi ləğv edilib. Onlar yalnız bir müxbir vasitəsilə akkreditasiyadan keçə bilərlər. Bundan əlavə, Azərbaycan əleyhinə çağırışlar Rusiya mediasında başlasa da, daha sonra rusiyalı deputatlar və ekspertlər də “xor” a qoşulmuşdular. Son bir aydan artıq müddətdə isə Rusiya rəsmiləri loyal bəyanatlar verməklə diqqət çəkirdilər.

Azərbaycan-Rusiya parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun üzvü Elşad Musayev “Yeni Müsavat”a dedi ki, Azərbaycan təyyarəsinin vurulmasından dövlət rəhbərliyinin və ictimaiyyətin mövqeyi qətiyyətli, haqlı idi. Deputatın sözlərinə görə, Azərbaycan kompensasiya ödənilməsinə, günahkarların cəzalandırılmasına tələb edib: “Bu tələblərimiz qarşısında Azərbaycana təzyiq edildi. Ancaq geri çəkilmədik və haqlı mövqeyimizi müdafiə etdik. Bizim Rusiya ilə gərginlikdə heç zaman marağımız olmayıb. Sadəcə, problemin üzərinə getdik. İndi isə Matviyenkonun səfəri və digər addımların atılması ondan irəli gəlir ki, Rusiya Azərbaycanla gərginliyin dərinləşməsinə də maraqlı deyil. Bunun da bir sıra siyasi-iqtisadi səbəbləri var. Bunun davamını gözləyirik və təyyarəni vuranların məsuliyyətə cəlb edilməsi mütləqdir”. E.Musayev bildirdi ki, Azərbaycan-Rusiya əlaqələrində təyyarənin vurulmasına qədər dinamik inkişaf müşahidə edilirdi, indi bu əlaqələrin qaldığı yerdən davam etməsi üçün rəsmi Moskva tələbləri tam icra etməlidir.

Deputat Arzuxan Əlizadə də “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, iki ölkə arasında gərginliyin ən pik dövründə belə Rusiyanın Azərbaycana yönəlik bəzi jestlər edəcəyini proqnozlaşdırmışdı: “Çünki Rusiya Qərblə müharibə

İrəvandan Rusiya qərarı

Ermənistan rəhbərliyi Rusiya ilə münasibətləri normallaşdırmağa çalışır. Teleqraf xəbər verir ki, bu barədə Ermənistanda nəşr olunan “Hraparak” qəzeti məlumat yayıb.

Nəşr yazır ki, ötən ilin sonundan Rusiya Federasiya Şurasının sədri Valentina Matviyenkonun Ermənistan səfəri barədə söhbət getsə də, hətta təxmini tarix göstərilərsə də, bu günlərdə onun erməni həmkarı Alen Simonyan rusiyalı spikerin səfərinin iyunun 5-6-na planlaşdırıldığını açıqlayıb:

“Rusiyanın dövlət TASS xəbər agentliyi bundan əvvəl yazmışdı ki, Matviyenko Rusiya-Ermənistan dövlətlərarası münasibətlərinə yeni təkan vermək üçün İrəvana səfər edəcək.

Səfərin niyə bu qədər gecikməsinin səbəbini hakim “Vətəndaş Müqaviləsi” partiyasındakı mənbələrimizdən öyrəndik. Məlumatla görə, son geosiyasi proseslərdən sonra Nikol Paşinyan yenidən Rusiya ilə yaxınlaşmaq qərarına gəlib. Baş nazir bütün dövlət qurumlarına Moskva ilə əlaqələri bərpa etməyi və Rusiya ilə əlaqədar bütün tədbirlər və görüşlərdə iştirak etməyi tapşırıb. Ancaq Rusiyada Nikola inanmırlar. İrəvan isə əlaqələrin durumunu praktiki addımlarla yoxlamaq qərarına gəlib. Məsələn, Ermənistan hakimiyyətinin Avropa İttifaqına üzvlük referendumu layihəsini ləğv etməsi, onun parlamentdə ikinci oxunuşunun təxirə salınması da bununla bağlıdır. Layihənin tamamilə ləğv olunacağı da istisna olunmur”.

KTMT baş katibi: “Ermənistan qarşısındakı öhdəliklərimiz qüvvədədir”

Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatı (KTMT) İrəvanla işgüzar əlaqələri saxlayır və təşkilatın Ermənistan qarşısında götürdüyü öhdəliklər qüvvədədir.

Teleqraf xəbər verir ki, bunu KTMT baş katibi İmanqalı Tasmaqambetov deyib. “İrəvanla işgüzar əlaqələrimiz var. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, Ermənistan Respublikası müttəfiq olaraq qalır və təşkilatın ölkə qarşısında öhdəlikləri saxlanılır. KTMT ilə əməkdaşlığı bərpa etməyə hazır olma siqnallarına gəlinə, münasibətlərin formatı dəyişməyib və olduğu kimi qalır”, - qurum rəhbəri bildirib. Xatırladaq ki, Ermənistan 2024-cü ilin fevralında KTMT-dəki fəaliyyətini qeyri-müəyyən müddətə qədər dondurub.

bə vəziyyətindədir. Hazırkı şəraitin nə zaman normallaşacağı qeyri-müəyyəndir. Ukraynada gedən müharibə Avropa ilə Rusiyanın əlaqələrini pozub. Bu kontekstdə Türkiyə və Azərbaycan Rusiya üçün nəfəslik rolu oynayır. Rusiya da heç zaman bu nəfəsliyi bağlamaq istəməz. Ona görə də münasibətlərdə yumşalmaya gedəcəyi gözlənilən

idi”. **Deputat əlavə etdi ki, Azərbaycanın haqlı tələbləri gec-tez yerinə yetirilməlidir:** “Ona görə həm Matviyenkonun səfəri, həm sığorta ödənişi, həm mərhum Heydər Əliyevə Moskvada abidə qoyulması Rusiyanın əlaqələri yumşaltmaq istiqamətində atdığı addımların bir hissəsidir”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Ancasın oğlu Mehmedli Resulzadə vasitəsilə Stalinlə tanışdı.

Stalinlə birliktə bəzi fəaliyyətlərə girişdi, onu bir neçə dəfə ölümündən kurtardı. Aynı zamanda edebiyatla da ilgilənən Resulzadə bu dövrdə milli duyğuları uyandıran. Karantində işıqlar və Nəğhən Bəli adlı piyeslərini 1908'de kaleme aldı.

Baskılar artınca Türkiyə'ye gəldi

“TRT Haber”də Rəsulzadənin ömür yolu haqda reportaj

“TRT Haber” telekanalı Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucularından biri Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə həsr olunmuş reportaj hazırlayıb. Dövlət xadiminin vəfatının 70-ci ildönümünə həsr olunmuş reportajda Rəsulzadənin “Bir kərə yük-sələn bayraq, bir daha enməz” kəlamı sitat gətirilir. Xəbər kanalının tamaşaçılarına ömrünün son illərini Ankarada keçirmiş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucularından birinin keçdiyi çətin ömür yolu haqqında müfəssəl məlumat verilir.

Qeyd olunur ki, Rəsulzadə erməni quldur dəstələrinin təzyiqlərinə və terror aktlarına məruz qalan Anadolu sakinləri üçün yardım toplama kampaniyasının təşkilatçılarından biri olub. O, 1917-ci ildə “Qardaş köməyi” nəşrinə başçılıq edib və nüsxələrin satışından əldə edilən bütün gəliri Osmanlı imperiyasının sakinlərinə yardım üçün bağışlayıb.

1922-ci ildə Sovet İttifaqını tərk edən Məhəmməd Əmin Rəsulzadə müxtəlif vaxtlarda Fransa, Finlandiya, Polşa və Almaniya da yaşayıb, 1947-ci ildə Türkiyəyə gəlib və Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə burada qardaş ölkənin vətəndaşlığını alıb.

M.Ə.Rəsulzadə 1949-cu ildə Türkiyədə Azərbaycan Kültür Cəmiyyətini yaradıb, çoxsaylı konfranslar təşkil edib, kitablar nəşr etdirib, Azərbaycan xalqının vəziyyətini qardaş ölkə ictimaiyyətinə çatdırıb.

O, 1955-ci il martın 6-da Ankarada vəfat edib və Cəbeçi Əsri qəbiristanlığında dəfn olunub. Rəsulzadənin adı paytaxtın Məhəmməd Əmin Rəsulzadə adına Anadolu Liseyinin fəaliyyət göstərdiyi Çankaya rayonunda əbədləşdirilib. Türkiyədə bir sıra küçələrə də onun adı verilib.

Ölkədə fəaliyyət göstərən siyasi partiya nümayəndələri, tanınmış politoloq və siyasi şərhçilər, habelə internet televiziya kanallarının rəhbərləri, qəzet redaktorları və digər jurnalistlər növbəti birgə səfər çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının təşkilatçılığı ilə martın 6-da Xankəndi, Əsgəran və Xocalıda olublar. Səfər çərçivəsində onlar Xankəndinin görməli yerlərini, Əsgəran qalasını və Xocalını gəziblər, burada məskunlaşmış əhali ilə maraqlı söhbətlər ediblər.

Qeyd edək ki, siyasilər arasında sağlam əməkdaşlıq mühitinin formalaşması, habelə konstruktiv münasibətlərin bərqərar olunmasına xidmət edən bu cür layihələr bilavasitə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dövlət siyasətində demokratik prinsip və dəyərlərə üstün-

Ölkənin siyasi partiyaları yenidən bir arada

Siyasilər arasında sağlam əməkdaşlıq mühitinin formalaşmasına xidmət edən bu cür layihələr bilavasitə Prezident İlham Əliyevin demokratik prinsip və dəyərlərə üstünlük verməsinin təzahürüdür

lük verməsinin təzahürüdür.

Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə ölkəmizdə si-

yasi münasibətlər müstəvi-sində təşviq olunan sağlam siyasi dialoq mühiti çərçivəsində təşkil olunan bu səfər sayca beşincidir. Bundan öncə ölkə siyasilərinin birgə səfərləri Ağdam, Şuşa (2 dəfə) və Zəngilana təşkil olub. Belə ki, partiya rəhbərlərinin və politoloqların ilk birgə səfəri 2021-ci il martın 17-də Ağdam şəhərinə, ikin-

ci birgə səfəri 2021-ci il oktyabrın 7-də Şuşa şəhərinə təşkil edilib. Növbəti səfər çərçivəsində siyasilər Şuşa Bəyannaməsinin birinci ildönümü münasibətilə 2022-ci il iyunun 15-də Şuşa şəhərində keçirilmiş “Azərbaycan-Türkiyə strateji mütəfiqlik münasibətləri Qafqaz və region üçün sülh və sabitlik mənbəyidir” adlı beynəlxalq konfransda iştirak ediblər. 2022-ci il iyunun 24-də gerçəkləşmiş dördüncü birgə səfərin ünvanı Zəngilana olub.

bu o demək deyil ki, biz o təzyiqlərə boyun əyməliyəm və Trampın dediklərini, diktə etdiklərini qəbul etməliyik”.

Bu fikirləri də Moderator.az-a açıqlamasında **Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyasının fəxri lideri Etibar Məmmədov** deyib.

“Bəs bundan sonra Putin Rusiyasının Güney Qafqaz ölkələrinə, o cümlədən Azərbaycana qarşı siyasətində necə dönüş yaranacaq? Belə mülahizələr var ki, guya Tramp artıq Güney Qafqazı Putinə təslim edir” sualına Etibar Məmmədov belə cavab verib: “Tramp hələ Ukraynanı təslim edib qurtarmayıb axı... Əvvəla, Ukrayna özü təslim olmayacaq. İkincisi, Ukraynanın təslim olması Avropanın Rusiyaya, Putinə təslim olması deməkdir... Oudur ki, Avropa da birləşib Tramp və Putinə bunu etməyə imkan verməyəcək. Məntiq onu göstərir. Üçüncüsü, fikrimcə, Birləşmiş Ştatların özündə də Trampın bu cür yanlış siyasətinə qarşı müqavimət gətirdikcə artacaq. Həm də ona görə ki, Amerikada Ukrayna lobbi-

si çox güclüdür. Onların təsir imkanları da böyükdür, Ağ Ev administrasiyasına belə, təsir göstərmək rıçaqları var və onlar işə düşəcək. Bundan əlavə, Konqresdə də Trampa qarşı müxalifət var. Hətta respublikaçların içərisində də onun Ukraynanı Rusiyaya təslim etmə fikrinə müxalif olanlar çoxdur. Və bu proses təcridcən gedəcək. Düzdü, hələ Ukrayna tezliklə bu ağır durumdan çıxıb bilməyəcək. Ancaq bu ölkənin müqavimət potensialı da kifayət qədər böyükdür...”

“Deməli, belə düşünürsünüz ki, Putin Trampın onunla yaxınlaşması fərsətindən yararlanaraq Azərbaycana qarşı siyasətində ciddi dönüş etməyəcək” sualını isə siyasətçi belə cavablandırır: “Bəli. Heç axı Rusiyanın indiki geosiyasi durumda özünə qarşı bir neçə cəbhədə qüvvələri qaldırması da məntiqə doğru olmaz, buna ehtiyac da yoxdur. Həm də bu saat Putinin Azərbaycana qarşı sərt siyasət yürütməsinə, onu təhdid etməsinə elə bir ciddi əsas və səbəb də yoxdur...”

□ “Yeni Müsavat”

Arif Hacılı Etibar Məmmədovda səhv tutdu

Müsavat funksioneri “AXC-ni planları baş tutmadıqdan sonra tərk edib” deyir; AMİP-in fəxri liderinin gündəmi isə...

Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyasının (AMİP) lideri Etibar Məmmədov saytların birinə müsahibəsində Azərbaycan Xalq Cəbhəsindən fikir ayrılığına görə çıxdığını bildirib.

“1991-ci ilin avqustunda Xalq Cəbhəsinin birinci qurultayı ərəfəsində mən yenə də təkliflə çıxış etdim ki, qurultayda dəyişiklik lazımdır. Biz müstəqil dövlətin yaradılmasını proqram kimi bu qurultayda qəbul etməliyik. Onlar yenə də bunun əleyhinə çıxdılar və mən elan etdim ki, Xalq Cəbhəsindən ayrılıram. İki ay sonra, oktyabrda müstəqillik reallaşdı, onların iddialarının səhv olduğu isə faktiki olaraq təsdiqləndi. İki ay əvvəl öz qurultaylarında müstəqilliyi proqram kimi qəbul etmədilər, ancaq mənim fikrim o idi ki, vaxtında qəbul olunsaydı və sonradan demokratikləş-

məyə biz mərhələ-mərhələ keçsəydik, bu daha yaxşı nəticələr verə bilərdi. Sonra isə onların hakimiyyəti demokratik prinsiplərlə idarə edəcəyi vəd olunsaydı, vədlərini həyata keçirməyə hazır olma-dıqları göründü”.

Müsavat Partiyasının Məclis sədri Arif Hacılı Etibar Məmmədova cavab verib. O, sosial şəbəkədə yazdığı ca-

vabı 20 Yanvar şəhidlərinin dəfnindən sonra Bakıda keçirilən ilk mitinqin videosu ilə birgə təqdim edib: “Etibar Məmmədov deyib ki, guya Xalq Cəbhəsi ilə fikir ayrılığı Azərbaycanın müstəqillik məsələsi ilə bağlı olub.

Görüntüdə 22 yanvar, şəhidlərimizin dəfnindən sonra ölkədə keçirilən ilk mitinglərdən biridir. Burada AXC-nin

Ermənistan parlamenti Avropa İttifaqına qoşulması prosesinin başlanması haqqında qanun layihəsinin ikinci və yekun oxunuşunun müzakirəsini qeyri-müəyyən müddətə təxirə salıb. Erməni mətbuatının verdiyi məlumata görə, müvafiq qərar Avropaya inteqrasiya üzrə parlament komissiyasının iclasında qəbul edilib.

Hakim "Mülki müqavilə" isə Azərbaycan tərəfi Ermənistanla Azərbaycan arasındakı şərti sərhəddə heç bir üçüncü qüvvənin olmasını istəmir. O cümlədən də Azərbaycan Ermənistanla tələb edir ki, Avropa İttifaqı mülki müşahidə missiyasını sərhəddən geri çəksin. Rəsmi Bakı dəfələrlə bildirib ki, artıq Avropa İttifaqının mülki müşahidə missiyasının Ermənistan tərəfdən Azərbaycan sərhədi yaxınlığında fəaliyyətinə ehtiyac yoxdur. 2023-cü ilin yanvarından fəaliyyətə başlayan mülki missiya üzvlərinin sayı 40 nəfərdən artıq 209-a yüksəldilib.

Daha maraqlısı odur ki, mülki missiyanın sonuncu dəfə mandatı uzadıldıqdan sonra onların yüngül silahlarla silahlandırıldığı deyilir. İrəvanın Aİ-dən uzaqlaşması Ermənistanla Aİ müşahidə missiyasının - əslində sərhəd kəşfiyyatçıları da qovulmasına təkan verə bilərmi?

Politoloq Oqtay Qasımov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Ermənistanla Avropa İttifaqına inteqrasiya ilə bağlı qanun layihəsinin müzakirəsinin qeyri-müəyyən müddətə təxirə salınması şübhəsiz hazırda baş verən geopolitik dəyişikliklərlə bağlıdır: "Xüsusilə də ABŞ və Rusiya arasında başlanan dialoq, Ukrayna müharibəsi ilə bağlı prezident Donald Trampın mövqeyi və faktiki olaraq Ukraynada Rusiyanın maraqlarına uyğun atəşkəs olacağına, bu, Rusiyanı yenidən keçmiş postsovet məkanında, o cümlədən Cənubi Qafqazda da təsir imkanlarını artırmağa yönəlik siyasətə vadar edəcək. Rusiya hər zaman bəyan edib ki, Cənubi Qafqazdan çıxmayıb və Er-

İrəvan Aİ-dən uzaqlaşır - sərhəd kəşfiyyatçıları da qovulacaq?

"Rusiya Ermənistanda çevriliş edər və Aİ müşahidəçilərini qova bilər" xəbərdarlığı

çıxarmaq istəyir. Sadəcə olaraq, İrəvan indiki məqamda Avropa İttifaqı məsələsində müəyyən qədər taym-aut götürür və global proseslərin gedişini müşahidə etmək niyyətindədir. Avropa İttifaqının kəşfiyyatçılarından ibarət qrupunun Ermənistanda qalma müddəti iki il uzadılıb. Onlar o zamana qədər çox güman ki, orada olacaq. Amma Rusiyanın təsir imkanları artsa da Rusiya yaxın bir-iki ildə həmin missiyanı düşünmürəm ki, bölgədən çıxara bilsin. Bu yalnız o halda baş verəcək ki, Ukrayna müharibəsində Rusiya ilə Amerika arasında elə bir anlaşma olacaq Rusiya tam şəkildə istədiklərini alacaq və ona müəyyən kart-blans veriləcək. Bundan sonra Rusiya proseslərə sərt müdaxilə etməklə Ermənistan daxilində hətta çevrilişə gətirməklə Avropa İttifaqı müşahidə missiyasını uzaqlaşdırma bilər. Amma yaxın perspektiv üçün belə bir imkan görünür".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Ukraynaya dəstək, Azərbaycana dirsək?

Avropa İttifaqı rəsmi Bakının Ermənistanla danışıqlarda ədalətli mövqeyinə biganə yanaşır və diqqətini yalnız Qarabağdan olan ermənilərə kömək etməyə yönəldir

Avropa İttifaqı, Kanada, Türkiyə və NATO rəhbərliyinin Ukrayna məsələsinə yanaşması ABŞ-dan kəskin fərqlənir. Londonda 15 ölkənin liderinin iştirakı ilə keçirilən toplantıda da Ukraynaya tam dəstək ifadə olundu.

Sammitdə liderlər dörd mühüm addımı razılaşdırdılar. Söhbət ilk növbədə müharibə davam edərkən Ukraynaya hərbi yardımın davam etdirilməsindən və Rusiyaya iqtisadi təzyiqin artırılmasından gedir. İkinci məqam ondan ibarətdir ki, istənilən davamlı sülh Ukraynanın suverenliyinə və təhlükəsizliyinə təminat ver-

məlidir və Ukraynanın özü istənilən sülh danışıqlarının masasında olmalıdır.

Üçüncüsü, sülh razılaşması olacağı təqdirdə, Avropa liderləri Rusiyanın Ukraynaya qarşı gələcək hər hansı işğalının qarşısını almağa çalışacaqlar.

Dördüncü məqamda isə Ukraynanı müdafiə etmək və

bu ölkədə sülhü təmin etmək üçün "istəklilərin koalisiyası"nın yaradılması nəzərdə tutulur.

Pressklub.az yazır ki, Avropanın bu mövqeyi Ukrayna, eləcə də bu münaqişədə ədalətin tərəfində olan müttəfiq qüvvələr tərəfindən dəstəklənir. Amma maraqlıdır, Avropa İttifaqı regionda müdaxilə etdiyi bütün münaqişələrdə ədalətin, beynəlxalq hüququn tərəfində dayanıbmı? Məsələn, 25 ildən artıq davam etmiş Azərbay-

can-Ermənistan münaqişəsində aparıcı Avropa ölkələrinin yanaşması necə olub? Sülh hələ ki yoxdur, onun şərtləri ilə bağlı Brüsselin mövqeyi nədən ibarətdir?

Politoloq Fərhad Məmmədov bildirib ki, Ukrayna təcavüzkarla təcavüz qurbanının eyniləşdirilməsinin əleyhinədir. "Avropa İttifaqı ölkələri və Böyük Britaniya Ukraynanı dəstəkləyir. Doğrudan da, Rusiya ilə Ukraynanı necə eyni tərəziyə qoymaq olar", - o sual edir.

Politoloq hesab edir ki, Ukrayna indi 25 il işğalçı Ermənistanın təcavüzünün qurbanı olmuş Azərbaycanın durumundadır: "Ancaq bizə həmişə deyirdilər ki, münaqişə tərəfləri var və danışıqlar aparılmalıdır. Axı danışıqlar müharibədən yaxşıdır... 44 günlük müharibədən sonra da həmin Avropa ölkələri Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin qalıqlarının Qarabağda qalması üçün əlindən gələni etdilər və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü nəzərə almadan "Qarabağ ermənilərinin hüquqları və təhlükəsizliyi" mövzusunda çıxışmaya başladılar. Bütün bunlar isə zamanında əşyaların öz adı ilə çağırılmamasının nəticəsidir. Ermənistan Azərbaycan ərazisini işğal etsə də, yalnız münaqişə tərəfi sayılırdı. İndinin özündə də Aİ-nin

Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə yanaşması ABŞ-ın Tramp dövründə Rusiyaya qarşı mövcud mövqeyindən kənara çıxmır. Ermənistanı işğalçı ölkə adlandıraraq işğala qarşı tədbir görseydi, o zaman müharibənin qarşısını almaq olardı. Ermənistanın tək qaldığı ATƏT-in Lissabon sammiti bunun üçün bütün lazımı əsasları yaratdı..."

Politoloq vurğulayır ki, bu gün Aİ Cənubi Qafqaz regionunda Ermənistanı dəstəkləməklə məşğuldur: o, casus missiyasını genişləndirib, Avropa Sülh Fondu vasitəsilə Ermənistanla hərbi dəstək verir və çoxsaylı yardım layihələri həyata keçirir: "Aİ Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünü ümumiyyətlə xatırlamır, rəsmi Bakının Ermənistanla danışıqlarda ədalətli mövqeyinə biganə yanaşır və müharibənin humanitar komponentinə seçici yanaşaraq, diqqətini yalnız Qarabağdan olan ermənilərə kömək etməyə yönəldir.

Danışıqlar prosesinin kənarında qalan Aİ etimadın möhkəmləndirilməsi tədbirləri - qoşunların sərhəddən çıxarılması, silahlara nəzarət və ya qaynar xətlər üzrə təkliflər hazırlamağa çalışır. Bəli, münaqişədən sonrakı dövrdə belə addımlar həyata keçirilir. Lakin etimad quruculuğu tədbirləri yalnız münaqişənin mahiyyəti - Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiası aradan qal-

dırıldıqda səmərəli ola bilər. Bu iddialar aradan qaldırıldıqdan sonra, erməni mərkəzi Qranada Bəyanatı və müharibədən sonrakı dövrdə Ermənistanla birtərəfli dəstək verməsi ilə özünü nüfuzdan salan Aİ-nin məsləhəti və iştirakı olmadan etimad quruculuğu tədbirləri özbaşına həyata keçirilir".

Ekspert hesab edir ki, bundan əlavə, Aİ münaqişədən sonra Azərbaycanın Ermənistanın işğalından azad edilmiş ərazilərinin yenidən qurulmasında iştirak etmək imkanını nəzərdən keçirməlidir ki, Avropanın rəyi Bakıda dinlənsin: "Təcavüzkarla təcavüzün qurbanı arasında bərabər işara qoya bilməzsiniz - Avropada Rusiya və Ukrayna mövzusu haqqında belə deyirlər. Aİ-nin Azərbaycan və Ermənistanla bağlı mövqeyi məhz belə oldu... Müharibədən sonra Aİ daha da irəli gedərək, təcavüzkar ölkəyə təcavüz qurbanına nisbətən onlarla dəfə çox dəstək verdi".

F.Məmmədov vurğulayır ki, sülh müqaviləsi olmadığı halda, etimadın möhkəmləndirilməsi tədbirlərini birtərəfli qaydada həyata keçirən işğalçı ölkə Ermənistandır: "Azərbaycan artıq öz addımlarını atıb: təcavüzkarı müstəqil şəkildə qovub, sərhədi müəyyənləşdirib, siyasi və diplomatik mexanizmlər vasitəsilə ədalətli danışıqlar mövqeyini irəli sürür".

□ **"Yeni Müsavat"**

Hind toyuğunun başı

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Təhsil sistemindən növbəti əsrarəngiz xəbər alınmışdır. Biləcəridəki məktəblərdən birinin direktoru müəllimlərə “hinduşkabaş”, “dərs dilənçiləri” deyir, onlardan rüşvət almış. Nazirliyin nümayəndələri məktəbə desant çıxarmışdır, elmi araşdırma gedir. Direktor özü isə hadisə bölgəsini tərk edərək xəstəxanada əməliyyata götürülmüşdür. Onu müəllim(ə)lər yaylın atəşiylə yaralamışdır, yoxsa özü təhsil qurbanıdır - bu haqda əlavə məlumat veriləcəkdir.

Biləcəri bizim mədəniyyət sərhədimizdir, çünki bizdə kiminsə dünya şöhrəti qazanıb-qazanmadığı məhz Biləcəri ilə ölçülür. Tanınmış olanda deyirik ki, Biləcəridən o taya səsi çatmışdır. Bir qəpiklik şöhrəti olmayan da belə deyilir: “Onu Biləcəridən o tərəfdə tanıyan yoxdur”. Sözləşməsi və mövzudan uzaq düşmək olmasın, maraqlıdır ki, müasir Biləcəri özü də hazırda coğrafi baxımdan 2 hissəyə ayrılır. Ortadan keçən dəmir yolu və vağzal nəzərə, “O tay” və “Bu tay” adlanan iki bölmədir. Lakin kim “o taydır”, kim “bu taydır” onu müəyyən etmək çətinidir. Baxır hansı tayda durmusan. Yəqin Biləcərinin bu qərib həsrətini poetik duyğulara tökmək üçün hansısa şair lazımdır. Biləcəri bütövləşməlidir!

Qayıdaq mövzuya. Açıq, müəllimlərin “dilənçi” adlandırılması, bu cür damğalanması nəyə yeni trendə, modaya oxşayır. Əvvəllər belə deyildi. Müəllimə şeir qoşurdular: “Ey hörmətli müəllim, süfrəmizdə yerin var” və sairə. Son günlər isə ən azı iki “dilənçi” teması atılıb. Biri Pırlallı rayonunda olmuşdu. İnsafən, orda direktor özünün dilənçi olmadığını toplanan 600 manatdan imtina edərkən açıqlamışdı. Biləcəridəki hadisədə isə direktor ondan dərs yükü istəyən müəllimlərə “dərs dilənçiləri” deyirmiş.

Prinsipcə, ziyalının xalqın balalarının yoluna işıq salmaq üçün dərs dilənməsi müsbət hadisədir. Bir növ, “filan şey olsun, əhd eləmişəm, qapı-qapı dilənəcəyəm” kimi vəd vermək, and içmək tipli folklorumuzdan gələn adətə oxşayır. Təki müəllim elə dərs dilənsin. Ancaq “hinduşkabaş” ifadəsi bir az mübahisəlidir.

Yenə dekabr ayında bu tema açılırsa, hinduşkaların populyar olması baxımından yerinə düşərdi. İndi martdır. Lakin belə el inancı da vardır ki, hinduşka qar görəndə əti yumşaq və dadlı olur. Son günlər isə Bakıya və Abşeron yarımadasına iqlim normasından qat-qat çox qar yağıb, şaxta düşüb (qarın çox yağması ekologiya nazirinin işdən çıxarılması ilə əlaqədar ola bilər).

İkincisi, “hinduşka” sözü bizim dildə deyil. Hazırda ana dili teması çox kəskin qoyulubdur, millət hamısı uşağını rus sektorundan kütləvi çıxarın ingilis dilinə yazdırır. Belə olan halda məktəb direktoru müəllimlərə “hind toyuğu başlı” deməliydi. Çünki ana dilimizdə bu quşun adı məhz hind toyuğudur. İndi mən sizə sual verim: sabah test tapşırığına hind toyuğu barədə sual düşsə, uşaqlar cavabı düzgün yazmasa, nəticədə Politexnik Qaişnik fakültəsinə girə bilməsələr, bunun məsuliyyətini kim daşıyacaqdır? Siz bunun məsuliyyətini daşımağa hazırsınız mı? Şəxsən mən hazır deyiləm.

Bu baxımdan, ABŞ prezidenti Donald Trampın Təhsil Nazirliyini ləğv etmək üzərində düşünməsinə alqışlayıram. Gərəkli addımdır. Bütün dünyada da tətbiq edilməlidir.

Sonda müəllimləri təhqir edənləri, təhsili gözəndən salmaq istəyənləri qınayıram, onlara nifrətimi çatdırıram. Özünü elə aparırsınız, sanki bir daha seçki olmayacaq.

Azərbaycan bir neçə beynəlxalq təşkilatla əməkdaşlıq formatına yenidən baxacaq. Rəsmi Bakının bu addımı atması yeni reallıqların yaranması, köhnəlmiş təşkilatlarla əməkdaşlığın effektivliyini itirməsi ilə izah olunur.

Rəsmi Bakının BMT-nin Azərbaycandakı dörd ofisinin bağlanması barədə qərarı haqda ötən sayımızda məlumat vermişdik. Söhbət BMT-nin dörd ofisinin - BMT-nin İnkişaf Proqramı (UNDP), BMT-nin Əhali Fondu (UNFPA), BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının (UNHCR) və BMT-nin Uşaq Fondundan (UNICEF) gedir. Azərbaycan hökuməti BMT-nin 4 yerli ofisi ilə yanaşı Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi (ICRC) və Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəzin (ICMPD) də yerli nümayəndəliyinin bağlanması ilə bağlı bildiriş göndərib.

APA bu mövzuda təhlilin də yazır ki, 44 günlük Vətən müharibəsi və aniterror əməliyyatından sonra Azərbaycanda, eləcə də bütövlükdə regionda yeni reallıqlar yaranıb. İndi Azərbaycanın ehtiyacları və prioritetləri fərqlidir. Azərbaycan 90-cı illərdəki kimi humanitar böhranla üzləşmiş ölkə deyil, artıq donor ölkəsinə çevrilib, başqalarına yardım edir. Belə olan halda bəzi beynəlxalq təşkilatların, xüsusilə beynəlxalq humanitar təşkilatların Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsi əhəmiyyətini itirmiş sayılır. Onların əvvəl məşğul olduqları problemlər və məsələlər artıq mövcud deyil.

Bununla yanaşı, digər beynəlxalq təşkilatlar kimi, BMT-nin strukturları da uzun illər ərzində Azərbaycana münasibətdə heç də ürəkəcan fəaliyyət göstərməyib. Azərbaycan vaxtilə məcburi köçkünlər məsələsini qaldıranda BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı (UNHCR) bu məsələnin onların mandatına uyğun olmadığını bildirdi. UNHCR mandatının məcburi köçkünlər deyil, qaçqınlarla məşğul olmaq olduğunu vurğulayırdı. UNHCR-in 2021-ci ildə Azərbaycan tərəfinin təkidinə baxmayaraq, keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin tərkibinə daxil olan Talış kəndinə getmək istəməməsi də unudulmayıb. 2022-ci il avqustun 27-də Şuşada işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa və yenidənqurma sahəsində görülən işlər, minatəmizləmə və digər aidiyyəti məsələlərə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans təşkil edilmişdi. BMT İnkişaf Proqramının (UNDP) Azərbaycandakı nü-

BMT-nin ölkəmizdəki

“mina”ları təmizləyir

“Qırmızı Xaç”a da “krest”; ehtiyac qalmayan xarici təşkilatların fəaliyyətinə son verilir - reaksiyalar

mayəndəsi Şuşa şəhərinə səfərdən imtina etmişdi. Azərbaycan hökuməti BMT ilə əməkdaşlığı davam etdirmək niyyətini dəfələrlə qeyd edib. Azərbaycanın BMT ilə əməkdaşlığı davam edəcək. Bu əməkdaşlıq birbaşa BMT-nin mərkəzi qərargahı və ya regional ofisləri ilə qurulacaq.

Milli Məclisin deputatı Aydın Mirzəzadə “Yeni Müsavat”a şərhində bildirdi ki, bir zamanlar Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra BMT-nin müəyyən fondlarının Azərbaycanda fəaliyyətinə ehtiyac var idi: “Söhbət BMT-nin İnkişaf Proqramı (UNDP), BMT-nin Əhali Fondu (UNFPA), BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının (UNHCR) və BMT-nin Uşaq Fondundan (UNICEF), Qırmızı Xaç Komitəsinin nümayəndəliyindən və digər bir neçə istiqamətlər üzrə missiyanın gedir. Həmin dövrdə Qırmızı Xaç Komitəsinin də burada fəaliyyəti ümumən təkidinə cavab verirdi. Ancaq keçdikcə problemlərin böyük bir hissəsi öz həllini tapdı və ona görə də həmin strukturların Azərbaycanda fəaliyyətinə ehtiyac qalmır. Azərbaycan artıq qarşısında duran digər məsələlərin həlli ilə bağlı BMT-nin mərkəzi ofisi ilə birbaşa işləməyə üstünlük verir. Hesab edirəm ki, digər fondların fəaliyyəti üçün problemlər qalmayıb. Söhbət miqrasiyadan, qaçqınların və məcburi köçkünlərin həyat

şəraitinin təmin edilməsindən, uşaq problemlərindən, Qırmızı Xaç Komitəsinin fəaliyyətindən gedir. Bu istiqamətlər üzrə Azərbaycanın dövlət strukturları və sərbəst fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatları var. BMT-nin Bakı nümayəndəliyi Azərbaycanın bu istəyinə anırlamaqla yanaşı. Bundan sonra da Azərbaycan-BMT münasibətləri ikitərəfli əlaqələr və hansısa bir məsələ meydana çıxarsa, onun müzakirəsi davam edəcək”.

Siyasi və Hüquqi Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirov bildirdi ki, hər bir dövlət hansısa beynəlxalq təşkilata üzv olanda üzərinə öhdəliklər götürdü-yü kimi, həmin beynəlxalq təşkilatdan da gözləntiləri olur: “Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində BMT-yə üzv oldu. BMT üzvü olduğumuz dönmədən Azərbaycan Ermənistan tərəfindən təcavüzə, işğala məruz qaldı. Həm Azərbaycanın, həm Ermənistanın BMT üzvü olması bu beynəlxalq təşkilatdan təcavüzün qarşısını almaq, işğala son qoymaq kimi gözləntilər yaratmışdı. Ancaq BMT Qarabağ münaqişəsini həll etmədi. BMT Təhlükəsizlik Şurası 4 qətnamə qəbul etdi və həmin qətnamələrin tələbləri yerinə yetirilmədi. BMT isə özünün qəbul etdiyi qətnamələrin yerinə yetirilməsi üçün gərəkən addımları atmadı. Biz 30 ilə yaxın müddət ərzində işğala

məruz qaldıq, işğal nəticəsində böyük problemlərlə üz-üzə qaldıq. BMT-nin bir sıra fondları həmin dövrdə öz proqramlarının tələb etdiyi istiqamətdə müəyyən fəaliyyət həyata keçirdilər. Lakin onların bir çoxu sınaqdan yaxşı keçmədilər. Onlardan biri də Qırmızı Xaç Komitəsi oldu. Qırmızı Xaç Komitəsi çox vaxt Azərbaycana qərəzi ilə seçildi. Qırmızı Xaç Komitəsi Azərbaycanın BMT tərəfindən tanınmış ərazilərindən olan Xankəndidə də fəaliyyət göstərirdi. Həlbuki bu, tamamilə qanunsuz və Azərbaycan qanunlarına hörmətsizlik idi. Artıq münaqişə yoxdur və yeni reallıqlar yaranıb. Həm də bu amil Azərbaycanı bir sıra beynəlxalq fondların, təşkilatların ərazimizdə fəaliyyət məsələsini yenidən baxmağa sövq edir. Bu da təbii bir şeydir”.

Ekspert vurğuladı ki, dövlətimizin maraqlarına uyğun fəaliyyət göstərməyən istənilən beynəlxalq təşkilatla münasibətlərimizə yenidən baxmaq haqqımızdır: “Ona görə də bu addımları atırıq. BMT-nin Bakı nümayəndəliyi ilə isə münasibətlərimiz davam edəcək. Azərbaycan BMT-nin üzvü kimi bu beynəlxalq təşkilatla münasibətlərini davam etdirəcək. Bu, həm bizim BMT qarşısında öhdəliklərimizin davam edəcəyi deməkdir, həm də Azərbaycanla da bağlı BMT-nin öhdəlik və vəzifələrinin davam etməsi olacaq”.

□ **Elibar SEYİDAĞA,**
 “Yeni Müsavat”

Sərti sərhədlərdə bir müddətdir hakim olan nisbi sabitlik yenidən düşmənin təxribatları nəticəsində pozulub. Martın 5-də Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri Gorus rayonunun Xnatsax yaşayış məntəqəsi istiqamətində yerləşən mövqelərindən ordumuzun mövqelərini atıcı silahlardan atəşə tutub.

Məlumatla görə, martın 6-da Naxçıvanın Sədərək rayonu, Heydərabad qəsəbəsində açıq ərazidə Ermənistan tərəfindən yanğın törədilib. Yanğın nəticəsində təxminən 7 hektar sahədə quru ot və qamışlıq ərazi yanıb. Ətraf ərazilər yanğından mühafizə olunub.

Sədərək istiqamətində təxribata əl atılması İğ-

İrəvanın sərhəd təxribatlarının pərdəarxası

Paşinyanın Azərbaycana quru əlaqə təklif etdiyi ərazidə silahları kim və niyə işə saldı?; ordusuna nəzarət edə bilməyən baş nazir sülhdən danışır...

edilməsini təklif ediblər, amma Azərbaycan buna da razılaşmayıb. O vurğulayıb ki, ölkəsi Azərbaycan-Naxçıvan əlaqəsi məsələsində maneə yaratmağa çalışmır. "Əgər Bakının narahatlığı Naxçıvanla və geriye doğru etibarlı yük daşımalarını təmin etməkdirsə, bu məsələ həllini tapır. Bir-cə Azərbaycanın "hə" deməsi qalır. Ermənistan ərazisində dəmir yolunun tikintisi bir qədər vaxt aparacaq. Yerasx-Naxçıvan sərhədində

Davit Manukyan

Erməni general Azərbaycana qarşı döyüşdüyünü etiraf etdi

Bakı Hərbi Məhkəməsinə keçirilən məhkəmə prosesində Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçusu olmuş, general-mayor Ali Hərbi rütbəsində xidmət etmiş Davit Manukyan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə qarşı döyüşdüyünü etiraf edib.

O, ifadəsində hərbi olduğunu, Ermənistanda xidmət etdiyini, həmçinin Birinci və İkinci Qarabağ müharibələri zamanı Ermənistan ordusunun tərkibində Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinə qarşı vuruşduğunu bildirib.

D.Manukyan deyib ki, üstündə gəzdirdiyi və sonradan evində aşkarlanan odlu silahlar Ermənistan Respublikasının Polis İdarəsində qeydiyyatdadır. O, 44 günlük müharibə zamanı avtomobilinin "Bayraktar" PUA-sı ilə vurulduğunu da bildirərək deyib: "Sürücüm yaralandı, mən isə 20 metr aralıda olduğumdan xəsarət almadım".

Davit Manukyan istintaq dövründə müstəntiqlərlə çox yaxşı əməkdaşlıq etdiyini də söyləyib.

Təqsirləndirilən şəxs Davit Allahverdiyev isə sərbəst ifadəsi zamanı ilkin istintaqda bütün suallara cavab verdiyini bildirib. "Mənə qarşı münasibət insani, yaxşı olub, buna görə təşəkkür edirəm. İndi də bütün suallara cavab verməyə hazıram", - deyərək əlavə edib.

Qeyd edək ki, Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və adətlərini pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşlarının məhkəməsi davam edir.

dır-Naxçıvan qaz kəmərinin açılışından sonra törədildiyi üçün təsadüfə bənzəmir. Digər tərəfdən, Ermənistan Sədərəyin 36-cı ildir işğal altında olan Kərki kəndini azad etməkdənsə, bu bölgədə alçaq təxribata əl atırsa, deməli, gərginliyi tətikləmək tapşırığı alıb. Avropa İttifaqının Ermənistanadakı missiyasının daha iki il bölgədə qalması razılaşdırılıb və heyətin sayının artırılması istəyi də mövcuddur. İstisna deyil ki, Gorusdan Sədərəyəcən davam edən təxribatlar həm də Aİ missiyasının sayının 209-dan yuxarı artırılması məqsədi daşıyır ki, bütün şərti sərhədləri əhatə edə bilsinlər. Kəsəsi, rəsmi İrəvan çox təhlükəli oyunlarla məşğuldur.

Yeri gəlmişkən, müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovun rəhbərliyi ilə son həftələrdə sərhəddəki vəziyyət xüsusi müzakirə olunub. Müdafiə naziri komanda heyəti ilə Azərbaycan-Ermənistan sərti sərhədində mövcud əməliyyat şəraitini təhlil edib. Sərti dövlət sərhədində döyüş növbətçiliyinin təşkili, təhlükəsizlik qaydalarının daim diqqət mərkəzində saxlanması, ayıq-sayıqlığın artırılması, qarşı tərəfin fəaliyyətinin fəsi-

ləsiz müşahidəsinin və nəzarətin daha da gücləndirilməsinə dair müvafiq tapşırıqlar verilib.

Əcaib olan budur ki, N.Paşinyan bir neçə gün əvvəl Laçın yolundan keçməklə Ermənistan üzərindən Azərbaycanın Naxçıvan istiqamətində yükdaşımalara həyata keçirməyə çağırmışdı. Düzdür, Paşinyanın təklifinin sadəcə blef olduğu və Zəngəzur dəhlizini arxa plana keçirmək məqsədilə ortaya atıldığı əvvəldən belli idi. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan XİN dərhal İrəvandan verilən təklifin anormallığını faktlarla sübuta yetirdi. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan martın 4-də ölkəsi və Azərbaycan arasında nəqliyyat əlaqələrinə toxunan məqalə ilə çıxış etmişdi. Məqalədə baş nazir Ermənistanın öz ərazisi üzərindən Azərbaycandan gələn yük və sərnişin daşımalarının Türkiyə və Naxçıvana getməsinə açıq olduğunu bildirib. Paşinyan bildirib ki, hələ 2022-ci ildə onun başçılıq etdiyi hökumət iki ölkə sərhədindəki gömrük-keçid məntəqələrini yük və sərnişin daşımalarına açmaq təklifi ilə Azərbaycana müraciət edib, lakin qarşı tərəf etiraz edib. Naxçıvana Ermənistan üzərindən giriş üçün infrastruktur-

turun hələ də hazır olmadığına xatırladan baş nazir əvvəldən müvəqqəti olaraq Azərbaycandan gələn yüklərin Laçın-Kornidzor buraxılış məntəqəsi ilə Ermənistanla və sonra Marqara məntəqəsi ilə Türkiyəyə daşınmasını təklif edib. "Eynisi əks istiqamətə də aiddir. Bu cür tranzit yüklərin daşınması üçün lazım olan fiziki infrastruktur artıq hazırdır və görülməli iş də-yurə qərarın qəbul edilməsidir. Azərbaycan və Türkiyədən maraq olsa, belə bir qərarı qəbul etməyə hazırıq", - deyərək bildirib. Paşinyan yük nəqliyyatının təhlükəsizliyinə təminat verdiyini bildirib və əlavə edib ki, əgər Azərbaycanlı sürücülərin Ermənistan daxilində sükən arxasında olmaqla bağlı "psixoloji çətinliyi" olarsa, nəqliyyatı Türkiyə nömrəli yük maşınları ilə həyata keçirmək olar. Bununla belə, Ermənistan baş naziri qeyd edib ki, ölkəsi heç vaxt "suverenliyinin, yurisdiksiyasının və ya ərazi bütövlüyünün hər hansı yolla məhdudlaşdırılmasına" razılaşmayacaq və bu Ermənistanın cənubu üzərindən Azərbaycan və Naxçıvanı birləşdirəcək yola da aiddir. Paşinyan həm də qeyd edib ki, 2022-ci ildə sərhəd keçidlərində pasport və yük yoxlanışlarının beynəlxalq orqana həvalə

daha bir qısa dəmir yolu xətti də çəkilməlidir, lakin bu, Ermənistan-Azərbaycan və Azərbaycan-Türkiyə dəmir yolu əlaqəsi üçün lazımdır və bu işi də tez yerinə yetirmək olar. Eyni prinsipə biz Azərbaycandan Naxçıvana boru kəmərlərinin, elektrik xətlərinin, kabellərin tranzitini təmin etməyə hazırıq. Bu təkliflərin Azərbaycan tərəfindən niyə rədd edildiyi aydın deyil. Ümid edirəm ki, bu, eskalasiya üçün saxta bəhanə yaratmaq üçün deyil", - deyərək yazıb.

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Ayyan Hacızadə Paşinyana cavabında Ermənistanın "məhiyyətə lüzumsuz, icrası mürekkəb və praktiki olaraq uzun marşrutlarla bağlı təkliflər" irəli sürməsinin "diqqəti prosesdən və öhdəliklərdən yayındırmağa" xidmət etdiyini deyib. "Əgər Ermənistan tərəfi regionda kommunikasiyaların açılmasında heqiqətdən maraqlıdırsa, öz öhdəliklərindən yayınmamalı və kommunikasiyaların açılmasını asanlaşdırmaq üçün yeni regional reallıqlara uyğun əməli addımlar atmalıdır", - deyərək əlavə edib. Azərbaycan tərəfi uzun müddətdir ki, Ermənistan üzərindən Naxçıvana gedəcək yolda gömrük yoxlanışlarının olmamasında ısrar edir. Paşinyan isə mə-

qaləsində bu tələbə cavab olaraq bildirir ki, Azərbaycanın İranla Naxçıvana gedəcək yol üzrə razılaşmasında hansı hüquqi anlaşmalar nəzərdə tutulubsa, eyni anlaşmaları həyata keçirə bilərlər.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri, politoloq Tural İsmayilov bildirir ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı çoxvektorlu cinayətləri davam edir: "Bir tərəfdə Azərbaycan dövlətinin sülhpərvər mövqeyi var və Azərbaycan dünyada yeganə presedentlərdən birini yaradır. Biz 30 il ərzində torpaqlarımızın işğalı dövründə Ermənistanla hər zaman barış əli uzatmışıq və müharibəni heç vaxt əsas variant kimi nəzərdən keçirməmişik. Eyni zamanda torpaqlarımızı işğal edən dövlətə müharibədən sonrakı dövrdə belə sülhlə bağlı dəfələrlə çağırışlar etmişik. Ermənistanın etnik zəmində 21-ci əsrin qayda-qanunlarına uyğun gəlməyən neofaşist siyasətinin dövlət ideologiyası halına gətirilməsi bütün bölgəni təhdid edir. Bu da Ermənistanın layiqli cavabı almağını zəruri edən bir hadisəyə çevrilir".

Ekspert qeyd etdi ki, Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin açılmasında imzaladığı 10 noyabr bəyanatındakı öhdəliklərini müxtəlif hədəflərini təzyiqləri ilə yerinə yetirmir: "Bu da Ermənistanın nə qədər qeyri-ciddi olduğunu göstərir. Ölkədə müstəqil xarici siyasət yoxdur. Ermənistan başqa təsir vasitələrinin, siyasi güc mərkəzlərinin əlində oyuncağa çevrilib. Cənab Prezident yerli mətbuata müsahibəsində bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizi mütləq şəkildə açılacaq. Cənab İlham Əliyevin bu sözləri Zəngəzur dəhlizinin əleyhinə olanlara verilən ideal cavabdır". **T.İsmayilov qeyd etdi ki, bu dəhlizin əleyhinə aparılan bütün təxribatlara baxmayaraq mütləq şəkildə Zəngəzur dəhlizi reallaşmalıdır:** "Hazırda Ermənistan Azərbaycanla Türkiyə arasında maneədir. Ermənistan bu gün Naxçıvana quru dəhlizin açılması ilə bağlı məsələdə bir çox xarici güc faktorlarının diqqətini yerinə yetirir. Laçındakı sonuncu təxribat da bununla bağlıdır".

□ **E.PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

Bakının inzibati rayonlarının birləşdirilməsi məsələsi yenidən gündəmə gəlib. Son günlər bu mövzu ictimaiyyət arasında geniş müzakirə olunur. Məsələ ilə bağlı müxtəlif fikirlər səsləndirilsə də, əsas məqsəd şəhərin daha səmərəli idarə olunmasını təmin etmək və tarixi mərkəzi vahid bir struktur altında birləşdirməkdir. Bildirilir ki, təsdiqlənən yeni Baş Planda “mərkəzi planlaşdırma rayonları” adlı bir anlayış var ki, bu gerçəkləşsə, şəhərin idarə olunmasını daha effektiv edəcək.

Azərbaycan Memarlar İttifaqının sədri Elbay Qasımzadə bu ideyanı irəli sürən şəxslərdən biridir. O, ötən il bildirmişdi ki, Bakının tarixi mərkəzinin sərhədləri mütləq müəyyən edilməli və bu ərazi ayrıca inzibati vahid kimi formalaşdırılmalıdır. E.Qasımzadəyə görə, Bakının tarixi mərkəzini başqa rayonlardan ayırıb mərkəzi rayon yaratmaq lazımdır: “Və həmin rayonun xüsusi rəqlamenti və xüsusi statusu olmalıdır. Yadıңызdarsa, Cənab Prezident bu ideyanı çox bəyəndi, bu mövzu ilə bağlı yekun çıxışında fikirlərini bölüşdü və tapşırıqlar verdi. Bir neçə gündən sonra mənə zəng vurdular ki, mərkəzi rayonun sərhədlərinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı sənəd verim, mən həmin sənədi verdim. Prezidentimiz bu məsələni iki dəfə xatırlayıb və tapşırıqlarını verib. Lakin pandemiya, mü-

rilməsi və xüsusilə tarixi mərkəzin ayrıca inzibati vahid kimi formalaşdırılması ideyası uzun müddətdir müzakirə olunur. Bu məsələ şəhərin idarə olunmasının səmərəliliyini artırmaq və vahid şəhərsalma prinsiplərini tətbiq etmək məqsədi daşısa da, eyni zamanda ciddi inzibati və siyasi maneələrlə qarşılaşır.

Ekspertlər deyir ki, əgər yeni mərkəzi rayon yaradılsa, Səbəyel, Yasamal, Nəsimi və Nərimanov rayonlarının ən strateji və iqtisadi cəhətdən gəlirli əraziləri bu rayonlardan ayrılacaq. Bu da həmin rayonların icra başçılarının səlahiyyətlərinin azalmasına, onların təsir dairəsinin daralmasına səbəb olacaq. Xüsusən də paytaxtın mərkəzi əraziləri ən yüksək kommersiya dəyərinə malikdir. Yeni rayonun yaradılması ilə həmin ərazilərdən gələn gəlirlərin bölgüsü dəyişəcək və indiki

Bakıda superrayon yaradılması planı - icra başçılarının müqaviməti

İqtisadçı deyir ki, mövcud iqtisadi sistemə uyğun olaraq yenidən rayonlaşma vacibdir; “İcra başçıların “kreslosu”, xidməti avtomobili, katibəsi var, əlbəttə, bunları itirmək istəməzlər, amma...”

lərinin bu cür müqavimət göstərər bilməsi və ya müqavimət göstərməsi məsələsi bir qədər şisirdilir. Təbii ki, hər icra başçısının bir kreslosu var və bunun gətirdiyi üstünlüklər var. Şəxsi xidməti avtomobillər, katibələri, inzibati ofisləri, səlahiyyətləri, yaxşı qazanc mənbələri var, bunları itirmək istəməzlər, yeni mərkəzləşməsinə istəməzlər. Onların müqavimət göstərmək arzusu və istəyi tamamilə təbii və basadüşüldür. Amma onların neyisə ciddi şəkildə dəyişə biləcəyi gücünün olduğu

rayonlaşma məsələsində inzibati quruluşuna yenidən baxılmalıdır. Əlbəttə, dövlət başçısı fərman və sərəncamları ilə zaman-zaman buna işarə edib. O bildirib ki, ərazi quruluşunun islahatlarını hazırlayırıq. Xüsusilə Prezidentin bir neçə rayonu əhatə edən yerli nümayəndəlik sistemləri yaradılıb Şərqi Zəngəzur və Qarabağda və vurğulanır ki, bu məsələ test edilir. Azərbaycan çox kiçik ölkədir. Burada böyük sayda rayonların olması o qədər vacib deyil. Həm də

“Formula 1” yarışları üçün quraşdırma başlandı

Bu il keçiriləcək “Formula 1” üzrə Azərbaycan Qran-prisinə hazırlıq çərçivəsində paddokun yenidən qurulmasına başlanıb.

Bu barədə Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətindən məlumat verilib.

Paddock həmişəki kimi Neftçilər prospekti, Hökumət Evinin qarşısında quraşdırılır.

Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkəti piyadaların və sürücülərin ehtiyatlı olmalarını xahiş edir, şəhər sakinlərinə göstərdikləri anlayışa görə təşəkkürünü bildirir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Qran-prisi sentyabrın 19-21-i aralığında baş tutacaq.

Xəzərdə əməliyyat

“Qırmızı kitab”a düşən çöl quşlarının ovlanmasına qarşı əməliyyat keçirilib.

Bu barədə “Report”a Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, Su Nəqliyyatında Polis İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən xidməti ərazidə - dövlət qoruqlarında, su hövzələrində qanunsuz balıq, quş ovu və brokonyerliyə qarşı mübarizə davam etdirilir.

Xaçmaz rayonunun Müqtədir qəsəbəsində aparılan növbəti nəzarət-profilaktik tədbirlər zamanı Xəzər dənizində qanunsuz balıq ovu ilə məşğul olan Elnur Xəlilov saxlanılıb. Ondan qanunsuz ovladığı 32 ədəd balıq, ov qurğuları və qayıq aşkarlanıb.

Araşdırmalar davam etdirilir.

Həmçinin Su Nəqliyyatında Polis İdarəsindən bildirilib ki, xüsusi mühafizə olunan ərazilərdə, o cümlədən Xəzər dənizində yerləşən strateji obyektlərin yaxınlığında ov edilməsi qəti qadağandır. Ov qaydalarını kobud şəkildə pozan şəxslər barəsində su polisləri tərəfindən ciddi tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulur.

Su polisləri tərəfindən Xəzər dənizinə nəsil artımı üçün buraxılan körpə nərcinsli balıqların qanunsuz ovlanmasının qarşısını almaq və dənizin dibi ilə çəkilən müxtəlif təyinatlı dəmir boru kəmərlərini, naqilləri oğurlayan şəxslərə qarşı da fasiləsiz mübarizə aparılır.

haribə ilə əlaqədar işlər dayandı. Bu gün deyirlər ki, birinci növbədə Qarabağdır, birinci növbədə oranı həll edək. Mənə elə gəlir ki, məsələ tək-cə bu deyil, burada müəyyən maraqlar var. Təsəvvür edin ki, əgər yeni rayon yaradılsa, dörd rayonun ən qiymətli, ən baha olan əraziləri onlardan alınacaq, Məncə, burada kifayət qədər güclü müqavimət var”.

Hazırda paytaxtın tarixi mərkəzi dörd inzibati rayonun - Səbəyel, Yasamal, Nəsimi və Nərimanov rayonlarının arasında bölünüb. Bu isə şəhərin mərkəzi hissəsində idarəetməni çətinləşdirir və vahid şəhərsalma prinsiplərinin tətbiqini məhdudlaşdırır. Bakının yeni Baş planında əsas rayonlarının birləşdirilməsi nəzərdə tutulub və belə anlaşılır ki, icra başçıların müqaviməti də davam edir.

Ümumiyyətlə isə Bakının inzibati rayonlarının birləşdi-

rayonların büdcələri azala bilər. Bu da onların yerli inkişaf layihələrinə və icra hakimiyyətlərinin fəaliyyət imkanlarına təsir edəcək. Eyni zamanda mərkəzi rayonun xüsusi statusu və rəqlamenti olacağısa, bu, fərqli idarəetmə strukturu tələb edəcək. Bəzi icra başçıları bu prosesin onların mövqelərini zəiflədəcəyindən narahatdırlar. Yeni rayon strukturunun yaradılması həm də rəhbər vəzifələrdə dəyişikliklərin olacağını deməyə əsas verir. Mövcud icra başçıları və onların komandaları üçün bu, öz mövqelərini itirmək riski yaradır.

İqtisadçı Xalid Kərimli mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikrini bölüşüb: “İcra başçıları Azərbaycanda ne seçkilə orqanın üzvüdürlər, nə də böyük nüfuzla malik şəxslərdir ki, bunlar hökumətin həyata keçirə biləcəyi islahatlara təsir etsinlər, ya da onları dəyişdirə bilsinlər. Yeni icra hakimiyyət-

nu düşünmürəm. Çünki bizdə icra hakimiyyətləri sərəncamla təyin edilir və icra başçıların ümumiyyətlə nə reputasiyası, nə də şəxsi nüfuzu hər hansı bir qərara təsir edəcək səviyyədədir. Hə, onlar hansısa qrupları təmsil edir və həmin qruplar hakimiyyətdə təmsil olunur. Onlar nəyəsə mane olmaq imkanlarına mane ola bilərlər. Amma əgər hökumət inzibati idarəetmə formasında islahatlar həyata keçirirsə, düşü-nürəm ki, bu məsələdə hər hansı bir müqavimət həm ağılsızlıqdır, həm də mümkün deyil.

O ki qaldı inzibati rayonlar sahəsində islahatlara, ümumiyyətlə, Bakı şəhərinin dörd rayonunun niyə birləşdirilməsi məsələsinin mahiyyətini dərinlən bilmirəm və bunun lazımlığı ilə bağlı ciddi arqumentlərə rast gəlməmişəm. Amma hesab edirəm ki, tək-cə Bakının dörd rayonu yox, ümumiyyətlə, Azərbaycanın

✉ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

“Ermənistan İranın maraqlarına qarşı həssasdır və İran İslam Respublikası da bizim maraqlarımıza həssasdır”. “Azpolitika.info” xəbər verir ki, bunu Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan İranın dövlət televiziyasına müsahibəsində deyib.

Jurnalistin “kənar düşmənlərdən İran-Ermənistan münasibətlərini necə qurmaq olar” sualına Paşinyan cavabında deyib ki, “biz münasibətlərin təbii maraqlara əsaslanmasına diqqət yetirməliyik”.

“Qeyd etdiyiniz kimi, mənfi təsir göstərən amillər var, bu amillər heç kimə sirr deyil, o cümlədən İranla bizim də əlaqələrimiz olan bir sıra Qərb ölkələri arasında müəkkəb münasibətlər var. Biz İranın bu həssas maraqlarını nəzərə almağa və proseslərimizdə ziddiyyət yaratmamağa çalışırıq”, - o əlavə edib.

Baş nazir Paşinyan hökumətinin qərbyönlü kimi xarakterizə edilib-edilməməsi və bunun Tehranla münasibətlərə təsir edib-etməməsi ilə bağlı suala cavabında bildirib ki, rəsmi İrəvan hər hansı qərəzlik təzahürünü istisna edən balanslaşdırılmış xarici siyasət yürüdür.

“İranla əlaqələrimiz çox vacibdir və biz İslam dünyası ilə münasibətlərimizin bundan sonra da dərinləşməsinə istəyirik”, - deyən Paşinyan digər münasibətlərdə İran üçün heç bir təhlükə olmadığını bəyan edib.

İranlı jurnalistin “Əgər Qərb dövlətləri İranı təhdid etsələr, Ermənistan hakimiyyətinin hərəkətləri necə olacaq” sualına baş nazir belə cavab verib: “Biz demişik ki, Ermənistan İrana qarşı heç bir aksiyada iştirak etməyəcək”.

Yada salmaq ki, İran və Ermənistan arasında dövlət sərhədinin Araz çayı boyunca uzunluğu 35 km-dir. Bu həm Ermənistan, həm də İran üçün ən qısa dövlət sərhədidir. Paşinyanın ikibaşlı vədinə baxmayaraq, yada salmaq ki, ABŞ mediasında belə bir iddia yayılmışdı ki, Pentaqon rəsmisi İranın Ermənistan üzərindən vurula biləcəyini demişdi. Hətta mənbə rəsmi Vaşinqtonun amerikalı hərbiçilərin Qafan hava limanından istifadə etməsi üçün İrəvan hakimiyyəti ilə gizli danışıqlar apardığını da qeyd edirdi.

Onu da qeyd etmək ki, Qərbin bir sıra hərbi kəşfiyyatları ilə yanaşı ABŞ-ın gömrük və sərhəd nəzarəti üzrə mütəxəssislərinin Ermənistanla gələcəyi gözlənilirdi.

Milli Məclisin deputatı Azər Badamov Paşinyanın yenidən İrana yaltaqlanmasında bir incə məqam görür: “Baş nazir Nikol Paşinyanın İranın dövlət televiziyası

İran ermənilərin “arxadan zərbə” vuracağından şübhələnib

Amerikada ümidləri puç olan Paşinyan Tehrana yaltaqlanmağa başladı; “Ermənistanın İranı satmaq ehtimalı kifayət qədər yüksəkdir”

na müsahibə verərək Ermənistan-İran münasibətlərinə dair qabaqcadan hazırlanmış suallara cavab verməsi şou xarakter daşıyır. Belə ki, Ermənistan Bayden administrasiyası ilə hərbi əməkdaşlıq haqqında saziş imzalayanda və yardımlar alanda İranla münasibətləri yaddan çıxartmışdı. İndi Tramp administrasiyası Ermənistanı ciddi qəbul etmədiyinə görə yəni İranla yaltaqlıq etməyə və özləri üçün İranla münasibətlərin çox vacib olduğunu deməyə başlayıb. İran Ermənistanla həmişə dəstək verib. Hətta torpaqlarımız işğal altında olduğu dövrdə də İran Ermənistanın yanında olub və dağıdılıb təhqir olunan İslam dininin müqəddəs yerləri ilə bağlı heç bir etirazını bildirməyib. İranla münasibətlərinə toxunan Paşinyan “biz təbii maraqların əsaslanmasına diqqət yetiririk və İranla münasibətlərimiz çox vacibdir” deyir. Paşinyanın bu açıqlamaları təbii ki, ikibaşlıdır. Çünki Paşinyanın apardığı qərbyönlü siyasət İranın milli maraqlarına əksdir. Belə ki, bu gün Zəngəzurda müşahidə missiyası adı altında müşahidələr aparən NATO-nun kəşfiyyatçıları həm də İranın ərazisinə baxış keçirir və məlumatlar ötürür. Həm də Qərb İranda məqsədlərini həyata keçirməsi üçün Ermənistan-dan pladsarm kimi istifadə etməyi planlaşdırır. Belə ki, Bayden hakimiyyəti dövründə ABŞ-ın Ermənistanla hərbi baza yaratmaq istiqamətde

edilən hərəkətlər də bir növ İrana qarşı müharibəyə hazırlığın tərkib hissəsi idi. Hətta ABŞ mediasında Pentaqon rəsmisinin İranı Ermənistan üzərindən vura biləcəyi haqqında verdiyi açıqlaması da sıradan bir söz yığını deyildi. Yeni Paşinyan sözde görüntü yaratmaq üçün İranla münasibətlərə çox əhəmiyyət verdiyini desə də, Qərbdən dəstək çoxalanda ölkəsində Qərbin maraqlarının həyata keçirilməsi üçün şərait yaradır. Təbii ki, İran dövləti Paşinyanın müsbət açıqlamalar verməsinə baxmayaraq Ermənistanın bu addımlarını izləyir və lazımi tədbirlərin görülməsi üçün hazırlıq görür. Bu baxımdan Ermənistanın İranla münasibətlərinin süni və saxta olduğunu deyə bilərik. Saxta münasibətlər isə gec-tez ifşa olunur”.

AMİP Ali Məclisinin sədri, politoloq Rəşad Bayramov hər iki qonşu ölkənin yaxın münasibətlərində ortaq bir türk düşmənciliyi görür: “Ermənistan İran üçün regionda bir nömrəli müttəfiqdir və bu müttəfiqlik rəsmi Tehranın maraqlarına cavab verir. Çünki İran-Ermənistan münasibətlərinin ana xəttində ortaq türk düşmənciliyi dayanır. Biz Birinci Qarabağ savaşı dövründə İranın aktiv şəkildə Ermənistanla dəstəyini də, atəşkəs dövründə blokadaya alınmış Ermənistan üçün necə xilas yolu oynadığını da, İkinci Qarabağ savaşında ayrı-ayrı ölkələrdən gələn silah və texnika-

nın məhz İran ərazisindən Ermənistanla ötürülməsini də, Araz çayı istiqamətində ordumuzun irəliləməsinə maneə törətdiklərini də görmüşük. Hətta müharibədən sonra belə separatçı rejimi lazımi məhsullarla məhz İranın təchiz etdiyi də danılmaz faktdır. Müsəlman Azərbaycana qarşı Ermənistanın dəstəklənməsi, məscidlərimizi, dini məbədlərimizi dağıdan, uşaq, qadın, yaşlı demədən insanlarımızı qətlə yetirən bir terrorçu dövləti müdafiə etməsi İranın əslində niyyətinin nə olduğunu bütün çıpaqlığı ilə ortaya qoyur.

Zamanında Azərbaycan-İsrail münasibətlərini əlində bayraq edib ölkəmiz əleyhinə hər gün bir bəyanatla çıxış edən İran indi düşmən adlandırdığı ayrı-ayrı ölkələrin kəşfiyyat qurumlarının Avropa İttifaqı müşahidə missiyası adı altında sərhədlərdə olmasına, Ermənistan-ABŞ hərbi təlimlərinə baxmayaraq Ermənistanla münasibətləri hər gün daha da inkişaf etdirir. Rəsmi Tehranın ABŞ-ın sərhəd xidmətinin Ermənistanla gəlməsi gözlənilən bölüyü ilə bağlı da hər hansı etirazının olmayacağı ortadadır. Bundan bir neçə gün əvvəl Ermənistan XİN-in müavini ABŞ sərhəd bölüyünün gəlişinin gecikməsi ilə bağlı suala cavab verərək bir çox məsələlərlə yanaşı, bunun İran tərəfi ilə də razılaşdırıldığını dedi. Yeni başqa sözle,

İran üçün Ermənistanın hansı düşərgədə olması, ərazisinə hansı ölkənin hərbi birliklərini gətirməsi elə də fərq etmir. Əsas olan ən vacib məsələdə ortaq mövqenin olmasıdır. Paşinyanın da dedi ki, Ermənistan və İran üçün əsas olan münasibətlərin təbii maraqlara əsaslanmasına diqqət yetirməkdir. Bu təbii maraqların özündə nəyi ehtiva etdiyi də məlumdur. Bu maraqlar neçə əsrdir ki, dəyişməyib.

Türk düşmənciliyi, Azərbaycan

canın güclənməsinə qarşı ortaq fəaliyyət, Türk dünyasının birliyi qorxusu...

Odur ki, Ermənistanın Qərblə münasibətlərinin səviyyəsindən asılı olmayaraq bunun Tehran-İrəvan münasibətlərinə bir təsiri olmayacaq. Başqa sözlə desək İranın Ermənistanla münasibətləri dəyişməyəcək. Amma Qərbin təzyiqi altında Ermənistanın İranı satmaq ehtimalı kifayət qədər yüksəkdir”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Dövlət sərhədimizdə PUA vuruldu

Dövlət sərhədində müşahidə edilən uçuş aparatı zərərsizləşdirilib.

Bu barədə Dövlət Sərhəd Xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, martın 4-də Dövlət Sərhəd Xidmətinin Sərhəd Qoşunları Komandanlığının “Göytəpə” sərhəd dəstəsinin xidməti ərazisindən ümumi çəkisi 515 qram narkotik vasitə heroinin kiçik həcmli PUA vasitəsilə Azərbaycana keçirilməsinin qarşısı alınıb.

Faktla bağlı əməliyyat-istintaq tədbirləri davam etdirilir.

Azərbaycanın Dəməşqdəki səfirliyi məlumat yaydı

Azərbaycanın Suriyadakı müvəqqəti işlər vəkili Elnur Şahhüseynov bu ölkənin Xarici İşlər və Mühacirlər Nazirliyi Konsulluq idarəsinin rəisi Məhəmməd Bərra Şükri ilə görüşüb.

Bu barədə Azərbaycanın Dəməşqdəki səfirliyi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, görüş zamanı iki dost ölkə arasında konsulluq sahəsində mümkün əməkdaşlıq imkanları dəyərləndirilib.

Türkiyə Ukraynaya qoşun göndərir?

Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenskinin Ankaraya səfərindən sonra Türkiyənin bu ölkəyə sülhməramlı göndərəcəyi barədə xəbərlər yayılıb.

Qərb mətbuatında yayılan məlumatlara görə, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Zelenski və Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrovla görüşündə bu məsələni müzakirə etdiyi deyilir.

“Məlumatlı mənbələrə görə, NATO-da ABŞ-dan sonra ikinci ən böyük orduya sahib olan Türkiyə Ukraynadakı sülhməramlı qüvvələr üçün əsgər verməyə hazırdır”, - “Bloomberg” yazıb.

Modern.az-ın məlumatına görə, Türkiyə Milli Müdafiə Nazirliyi (MN) Ukraynaya sülhməramlıların göndərilməsinin mümkünlüyünə münasibət bildirib.

Nazirlikdəki mənbələr mətbuata açıqlayıb ki, sülh üçün ehtiyac olacağı təqdirdə, lazımi qiymətləndirmələr aparıla bilər.

“Bizim fikrimiz ondan ibarətdir ki, ədalətli və davamlı sülhə hər iki tərəfin bərabər və ədalətli təmsil olunması ilə nail olmaq olar. Bu prosesdə ölkəmiz regionda sülhün təmin edilməsi, Qara dənizin sülh dənizi kimi qorunması və Ukraynanın bərpası üçün hər cür konstruktiv təşəbbüsləri dəstəkləməyə davam edəcək”, - açıqlamada qeyd olunub.

Xəbər verdiyimiz kimi, martın 5-də Türkiyədə İğdır-Naxçıvan qaz xəmərinin açılış mərasimi keçirilib. Qaz xəməri üzrə Anlaşma Memorandumu 2020-ci il dekabrın 15-də Ankarada imzalanıb. Təməli isə 2023-cü il sentyabrın 25-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə qoyulub.

Açılış mərasimində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bildirib ki, Türkiyə və Azərbaycan - iki qardaş ölkə nəhəng layihələr reallaşdırır: "Bakı-Tiflis-Ceyhan, Bakı-Tiflis-Ərzurum, TANAP kimi neft-qaz boru xətləri layihələri nəinki ölkələrimizi birləşdirdi, eyni zamanda, Avrasiyanın enerji xəritəsini dəyişdirdi. Bu gün Azərbaycandan Türkiyə ərazisindən gedən qaz bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyini təmin edir. Keçən il Azərbaycanın qaz ixracatı 25 milyard kubmetrə çatmışdır. Onun təxminən yarısı Türkiyəyə olan ixracatdır və Türkiyədən başqa da 11 ölkə, onlardan 10 Avropa ölkəsi Azərbaycan qazını alaraq öz enerji təhlükəsizliyini gücləndirir.

Bu gün açılışında iştirak etdiyimiz layihə Naxçıvanın enerji təhlükəsizliyini təmin edəcək. Çünki Azərbaycandan gələn qaz Türkiyə ərazisindən svop şəklində Naxçıvana ötürülərək, artıq Naxçıvanı da bu problemdən xilas etmiş olacaqdır. Bizim birgə həyata keçirdiyimiz enerji layihələrimiz, eyni zamanda, nəqliyyat layihələrinin reallaşmasına da imkan verdi. Bu gün Türkiyəni Azərbaycanla birləşdirən Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu çox gözəl üstünlüklər təmin edir, həm ölkələrimiz üçün, həm daha geniş coğrafiya üçün. Xüsusilə Türk dünyasını birləşdirmək üçün bu nəqliyyat bağlantısının çox böyük mənası, çox böyük faydası var və təbii olaraq, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı birlik, qardaşlıq bütün Türk dünyasına böyük bir töhfədir".

Türkiyə Prezidenti isə qeyd edib ki, İğdır-Naxçıvan təbii qaz boru xəməri enerji sahəsində ölkələrin daha əvvəlki strateji təşəbbüsələrini tamamlayacaq: "Kəmərin Naxçıvan ilə ortaq tələyimizin bir nişanəsi olacaq. BOTAŞ tərəfindən inşa edilən 80 kilometr uzunluğunda, gündəlik 2 milyon kubmetr qədər nəql etmə qabiliyyətinə malik bu xəmərin xüsusilə Naxçıvanın təbii qaz ehtiyacının hamısını ən azı 30 il müddətində təmin edəcək. Beləliklə, Naxçıvanın enerji təhlükəsizliyini uzun illər təmin edəcək bir layihəni qardaşlarla birlikdə ölkələrimizə qazandırmış oluruq".

Açılış mərasimində Azərbaycanın energetika naziri Pərviz Şahbazov deyib ki, xəmərin ötürücülük gücü ildə 730 milyon kubmetr təşkil edir, lakin onun genişləndirilməsi imkanları var.

Qeyd edək ki, İğdır-Naxçıvan qaz xəməri Azərbaycanın Naxçıvanın enerji təminatında

Naxçıvanın enerji təhlükəsizliyinə 30 illik təminat

Rəsmi məlumatlara əsasən, muxtar respublikanın illik qaz istehlakı 260-300 milyon kubmetr arasındadır

tında İrandan uzun illərdir davam edən asılılığına son qoyur. Bu baxımdan, xəmərin Azərbaycan üçün həm iqtisadi, həm də geosiyasi baxımdan uğurlu addımdır. Xəmərin işə düşməsi Naxçıvana bir mənbədən gələn qaz təminatını aradan qaldırır, onu şəxələndirir.

Rəsmi məlumata əsasən, Naxçıvanın illik qaz istehlakı 260-300 milyon kubmetr arasındadır. Bu tələbatın ödənməsi üçün Azərbaycan İrəvanla 2004-cü ildə svop razılaşması əldə edib: İrəvan Naxçıvanın tələbatına uyğun qazı Culfa-dan muxtar respublikaya ötürür, əvəzində eyni həcmdə qazı Astara üzərindən Azərbaycandan alır. İrəvanın təkidi ilə bu əməliyyatın haqqı olaraq Azərbaycan Astaradan 15 faiz daha artıq qazı həcmi ilə İrəvan verməli olur. Bu, dünyada belə svop əməliyyatları üçün tətbiq olunan 5 faizlik ortalamadan 3 dəfə artıqdır. Lakin Azərbaycan tərəfi Naxçıvanın enerji tələbatını ödəmək üçün belə soyğunçu şərtlə razılaşmalı olmuşdu. Həmin razılaşmanın müddəti bu il bitir.

İqtisadi islahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin (İTKM) şöbə müdiri Aqil Əsədovun fikrincə, İğdır-Naxçıvan qaz xəməri sadəcə bir xəmə deyil, həm də "bir millət-iki dövlət" arasında qardaşlıq, dostluğu möhkəmlən-

diren növbəti bağıdır: "Naxçıvanın enerji müstəqilliyini təmin edəcək İğdır-Naxçıvan qaz xəmərinin tikintisi haqqında razılaşma 2020-ci ilin dekabrında Ankarada imzalanıb, 2023-cü ildə isə xəmərin tikintisinə başlanılıb. İllik ötürmə gücü 730 milyon kubmetr olan xəmə Naxçıvanın qaz tələbatını tamamilə ödəyəcək. Azərbaycan ərazisində 17 kilometr, Türkiyə ərazisində isə 82 kilometrə çox olan xəmərin uzunluğu təqribən 100 kilometrdir və gündəlik ötürücülük qabiliyyəti 2 milyon kubmetr təşkil edir. Eyni zamanda kiçik modifikasiya işləri ilə xəmərin ötürücülük qabiliyyətinin gələcəkdə daha da artırılaraq 5 milyon kubmetrə çatdırılması mümkündür. Bu xətt Azərbaycan və Türkiyə arasında strateji enerji tərəfdaşlığında yeni bir keçid olmaqla üçüncü qaz xəməridir: Bakı-Tiflis-Ərzurum, TANAP və İğdır-Naxçıvan".

Aqil Əsədov bildirir ki, iki ölkə arasında tarixi dostluğun nümunəsi olan İğdır-Naxçıvan xəməri həm də Türkiyənin bir enerji qovşağına çevrilməsinə töhfə verəcək: "Qaz xəmərinin çəkilməsi Naxçıvanın inkişafına yeni impuls verərək muxtar respublikanın iqtisadi və siyasi təhlükəsizliyini təmin etməklə strateji əhəmiyyət daşıyır".

İTKM-in şöbə müdiri-

nin sözlərinə görə, gələcəkdə xəmərlə əks istiqamətdə də axın mümkündür ki, bu da perspektivdə xəmərin Zəngəzur üzərindən yeni bir reallıq yaradacağı ehtimalını artırır: "İğdır-Naxçıvan xəməri Azərbaycan qazını Türkiyə üzərindən svop mexanizmi ilə Naxçıvana çatdırır. Zəngəzur dəhlizinin açılmasından sonra isə Azərbaycanın əsas hissəsi ilə qədim torpağı olan Naxçıvanı birləşdirəcək nəqliyyat dəhlizlərinə uyğun enerji dəhlizləri də reallaşdırılacaq. Bu zaman İğdır-Naxçıvan xəməri həm də Naxçıvan-İğdır istiqamətində enerji daşıyıcısı kimi Azərbaycan və Türkiyəyə daha böyük dividendlər gətirə bilər".

Mərkəz rəsmisinin sözlərinə görə, bu gün üçün qaz xəmərinin əhəmiyyəti İğdır və Naxçıvanın sosial-iqtisadi inkişafına verilən impulsu xarakterizə olunsun da, gələcəkdə daha strateji mahiyyət kəsb edərək Azərbaycan qazının, eləcə də Azərbaycan üzərindən Türkiyə vasitəsilə Mərkəzi Asiya qaz ehtiyatlarının Avropa bazarına çıxarılmasına öz töhfəsini verəcək və Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) üzvləri arasında bağlantı daha da möhkəmləndirəcək.

Enerji məsələləri üzrə ekspert İlham Şabanın sözlərinə görə, yeni xəmə

ilk növbədə Naxçıvanın qazla təminatında stabilliyin yaranmasına səbəb olacaq: "İndiyədək bildiyiniz kimi, İrəvan svop əsasında Naxçıvanı qazla təmin edirdik. Türkiyə üzərindən qaz təminatı imkanının yaranması fərsət-majors hallarında enerji təhlükəsizliyinə təhdidin qarşısının alınması deməkdir və çox mühüm məsələdir. İkinci bir tərəfdən, 2005-ci ilin sonlarından İrəvan svop əməliyyatlarına başladıqdan bəri Tehran bundan sui-istifadə edib. Dəfələrlə Azərbaycan svop üçün hədsiz yüksək olan xidmət xərcinin azaldılması məsələsini qaldırırsa da, İrəvan bununla razılaşmayıb. Çünki bilirdilər ki, Azərbaycanın alternativ yoxdur. Artıq belə alternativ yaranıb və İrəvan öz mövqeyini diqqət etmək imkanı yoxdur. İğdır-Naxçıvan qaz xəməri Naxçıvanın enerji təhlükəsizliyini qat-qat gücləndirəcək. Bu, bizim ən böyük qazancımızdır".

Onu da qeyd edək ki, 2022-ci ildən etibarən Azərbaycan İrəvan üzərindən svop razılaşması əsasında Türkmənistan qazını alır. Ötən il bu alış 60,78 milyon dollar dəyərlə 405,17 milyon kubmetrə bərabər olub. Qazın min kubmetri 150 dollara başa gəlib. 2023-cü ilə müqayisədə Türkmənistandan qaz alışı həcm baxımından 4 dəfəyə yaxın, dəyər baxımından isə

3,5 dəfədən çox azalıb. 2023-cü ildə Azərbaycan 218,23 milyon dollar dəyərində 1 milyard 517,33 milyon kubmetr türkmən qazı almışdı.

Ötən il İrəvan üzərindən alınan türkmən qazının həcmi elə Naxçıvana görə İrəvanı ötürülməli olan qaz həcminə bərabər olub.

İrəvan Bakıdan Naxçıvana verdiyi qaza görə yüksək əvəz aldığı dövrə Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayan Ermənistanı tamam fərqli münasibət nümayiş etdirib. Belə ki, Tehran Ermənistanı qazı pulsuz verib. İldə 400-500 milyon kubmetr qaz İrəvan İrəvan yaxınlığındakı istilik elektrik stansiyasına pulsuz axıb. Əvəzində isə ermənilər istehsal olunan elektrik enerjisinin bir hissəsini İrəvanın şimal əyalətlərinə - Cənubi Azərbaycana ötürüblər. Bir kubmetr qazdan 5 kvTsaat elektrik enerjisi alan İrəvan onun 3 kvTsaatını İrəvan verib, qalanını isə öz təminatına sərf edib.

Hazırda İrəvan Ermənistanı İrəvan elektrik enerjisi ötürəcək yeni yüksək gərginlikli xətt çəkmək üzərində işləyirlər: Tehran ermənilərə verdiyi qazın həcmi iqtisadi artırımağa hazır olduğunu bəyan edib. Halbuki İrəvanın özü, xüsusilə də şimal əyalətləri kəskin enerji çatışmazlığı yaşamaqdadır. Ötən ilin sonlarından etibarən ölkə ərazisində kəskin enerji qənaəti rejiminə keçilib. Bunun əsas səbəbi ki, enerji istehsalı müəssisələrinin gündəlik 50 milyon kubmetr qaza olan ehtiyacının təmin olunma bilməməsidir.

İrəvan qaz çatışmazlığını Rusiya hesabına təmin etməyi planlaşdırır. Bu planın həyata keçirilməsi isə bilavasitə Azərbaycandan asılıdır. Çünki İrəvan Rusiyadan qaz alması üçün yeganə mümkün marşrut Azərbaycan üzərindən reallaşdırıla bilər. Yanvar ayında Moskvaya gedən İrəvan Prezidenti Məşud Pezeşkiyanla Rusiya prezidenti Vladimir Putin arasında Azərbaycan üzərindən 55 milyard kubmetrlik ötürücülük gücünə malik qaz xəmərinin çəkilməsinə dair razılaşma da əldə olunub.

Q Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"

Bakının Xəzər rayonu, Buzovna qəsəbəsində fəaliyyət göstərən döner və toyuq əti emalı müəssisəsində nöqsanlar aşkarlanıb. Bu barədə Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi (AQTA) məlumat yayıb.

Bildirilib ki, "FQ Foodex" MMC-yə məxsus çiy döner və toyuq əti emalı müəssisəsində agentliyin əməkdaşları tərəfindən keçirilmiş yoxlama zamanı sanitariya-texniki tələblərin pozulduğu, ət məhsullarının saxlanma şəraitinə əməl olunmadığı müəyyənənlişib.

Bununla yanaşı, mənsəyi məlum olmayan 6159 kq dondurulmuş toyuq əti və istifadə müddəti bitmiş 72 kq toyuq filesi, 360 kq toyuğun bud hissələrinin aşkarlandığı qeyd olunub.

"Yoxlama zamanı "AL-ASR" əmtəə nişanlı çiy mal əti və toyuq əti dönerindən, çiy toyuq hissələrindən götürülmüş nümunələrin laborator müayinəsi nəticəsində çiy mal əti dönerində at və toyuq DNT-si, çiy toyuq əti dönerində isə salmonella müəyyən edilib.

Faktla bağlı istehlakçılara yararsız məhsullar dövrüyədən çıxarılıb, müəssisənin fəaliyyəti məhdudlaşdırılıb və sahibkar barəsində inzibati protokol tərtib edilib", - məlumatda bildirilib.

Məlum olduğu kimi, AQTA tərəfindən "Döner emalı və dövrüyəsinə dair sanitariya norma və qaydaları" adlı yeni texniki normativ hüquqi akt layihəsi hazırlanıb. Sənədin hazırlanmasında məqsəd tərkibindəki inqrediyentlər baxımından yüksək riskli işə məhsulu olan dönerin təhlükəsiz istehlakı üçün qida zəncirinin bütün mərhələlərində qida təhlükəsizliyi və gigiyena qaydalarına daha ciddi şəkildə əməl olunmasının təmin edilməsi, bu məhsulla bağlı tənzimləmə və nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsidir.

Sənədə əsasən, çiy dönerin emalı ayrıca bölmədə, yaxud ictimai-iaşə müəssisələrinin çiy dönerin bütün texnologiya proseslərinin aparılması üçün lazım olan avadanlıq və inventarla təchiz edilmiş bölməsində həyata keçirilməlidir. Çiy dönerin emalı üçün istifadə olunan ət yalnız AQTA tərəfindən qeydiyyatdan alınmış və ya təsdiq edilmiş kəsim məntəqəsindən, yaxud ət satışı müəssisəsindən alınmış olmalıdır.

Azad istehlakçılar İctimai Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirib ki, hökumətin biznesin inkişafı siyasəti ilə istehlakçı siyasəti uyğun gəlmir: "Istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Qanun 1995-ci ildə qəbul edilib. Ondan sonra qanunda olan dəyişikliklərin hamısı istehlakçının zər-

Dönerxanalarda yeni "dad" - at əti döneri...

Eyyub Hüseynov: "AQTA-ya istənilən vaxt yoxlama səlahiyyəti verilməlidir"

rərinə oldu. Təsədüfi deyil ki, ombudsmanın 101 səhiyyəlik illik hesabatında bir kəlmə də olsun istehlakçı sözü yox idi. Mən Milli Məclisdə müzakirələrdə bildirdim ki, istehlakçı hüquqları insan hüquqlarının tərkib hissəsidir. Qeyd etdim ki, 10 gün ərzində 18 istehlakçı zəhərlənib ölüb. Nə üçün bu, insan hüquqlarının pozulması kimi təqdim olunmur? Biznesə toxunulmazlıq şəraiti yaradılıb. Biznesi heç kim yoxlaya və müşahidə apara bilməz. Bu isə istehlakçı siyasəti ilə uyğun gəlmir. Həmçinin AQTA-nın yoxlama funksiyaları çox məhduddur. Qida sektoru üçün mütləq hökumətin siyasəti dəyişməli və AQTA-ya istənilən vaxtı yoxlama səlahiyyəti verilməlidir. Onun belə bir imkanı olmadığı üçün vəziyyət bu yerə gəlib çatıb. Ölkənin ən bahalı və prestijli "Sərin" restoranında bu halları biz görürük. Təsədüfi deyil ki, danışdığımız mövzu ilə bağlı Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsi 5 il bundan öncə əməliyyatlar apardı və həbslər oldu. Lakin yenə də ölmüş və ənənəvi olmayan heyvan ətləri Bakıya daşınır".

E.Hüseynov deyir ki,

qida sektoru ilə bağlı ciddi ictimai nəzarət olmalıdır: "Hazırda bu, yox səviyyəsindədir. AQTA elə bir iş aparmalıdır ki, hər birimiz onun könüllüsünə çevrilək. Yararsız ət məhsullarının Bakıya gətirilməsi, satılması insanların gözünün qarşısında baş verir. Problem ondadır ki, ölkədə hər bir ətin satışına icazə var. Nazirlər Kabineti qərar verməlidir ki, Azərbaycanda ənənəvi olmayan heyvan ətlərinin satışı qadağan olunsun".

Təhlükəsiz qida tədqiqatçısı Asim Vəliyev bildirib ki, at və eşşək ətinin istehlakı bir çox ölkədə ənənəvi qida kimi qəbul edilir. Elmi baxımdan at əti yüksək protein və dəmir baxımından zəngindir, yağ tərkibi isə mal ətinə nisbətən aşağıdır: "Eşşək əti də bən-zər qida dəyərlərinə malikdir, lakin bu istiqamətdə araşdırma yetərli deyil. Bu ətlərin zərərliyi emal şərtlərindən asılıdır. Əgər heyvanlarda xəstəlik varsa və baytar nəzarətindən keçməyibse, ətlərdə salmonella, E. coli kimi bakterial infeksiyalar və parazitlər (məsələn, Trichinella) risk vardır. Təbii ki, ölkəmizdə at və eşşək ətinin istehlakı ənənəvi qida kimi geniş yayılmayıb. Milli mətbəx qo-

yun, mal, toyuq və balıq ətinə əsas götürür. Bu mədəni və psixoloji səbəblərdən irəli gəlir, çünki at və eşşək ətinin yeməsi cəmiyyətdə qəbul edilmir. Lakin bəzi regionlarda at ətinin qeyri-qanuni satışı aşkarlanıb. Bu qida təhlükəsizliyi problemi artırır".

Ekspertin sözlərinə görə, dönerlərdə at və eşşək ətinin istifadəsi bir neçə risk yarada bilər: "At və eşşək ətindən hazırlanmış dönerlər əgər heyvanların xəstəliklərinin olub-olmaması yoxlanmayıbsa, infeksiya riskini artırır. Məsələn, at ətində "Trichinella" parazitinin olması bişirilməmiş və ya az bişirilmiş dönerlərdən insanlara keçə bilər. Əgər eşşək əti qeyri-qanuni kəsimxanalarda emal olunarsa, bakterial çirklənmə riski yüksəkdir. Azərbaycanda at və eşşək ətinin yeyilməsi mədəni olaraq qəbul edilmir və bəzi dini məzhəblərdə qadağandır. Alıcılar üçün at və eşşək ətinin dönerlərdən ayırd etmək çətin-dir, çünki döner əsasən qovrulmuş və ədviyyatlarla qarışdırılmış formada təqdim olunur. Elmi baxımdan at əti mal ətinə nisbətən daha tünd qırmızı rəngdədir, yağ tərkibi azdır və bişirildikdə xarakterik qoxu yayır. Eşşək əti isə daha sərt və qəhvəyi

tonlu ola bilər, lakin bu fərqlər adi istehlakçı üçün vizual olaraq aşkarlamaq çətin-dir. İstehlakçılar üçün ən effektiv üsul etiketləməyə baxmaqdır. Azərbaycan Respublikasının "Qida Təhlükəsizliyi Haqqında" Qanununa müvafiq olaraq qida

məhsullarının tərkibi açıq şəkildə bəyan edilməlidir. Sertifikat və baytarlıq sənədləri də mənsəyi təsdiq edə bilər. Lakin qeyri-qanuni satıcılar bu sənədləri saxta təqdim edə bilər".

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan ABŞ-a yumurta satışına başlayır

Azərbaycan Quş Əti, Yumurta İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası olaraq qürurla ölkəmizdən Amerika Birləşmiş Ştatlarına süfrə yumurtası ixracına başlayır.

Azərbaycan Quş Əti, Yumurta İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyasından Musavat.com-a bildirilib ki, ötən ildən ABŞ-da quş qripinin yayılması ilə əlaqədar yumurta qıtlığı və qiymətlərin bahalaşması müşahidə olunmaqdadır. ABŞ hökuməti bu prosesin qarşısını almaq üçün xarici ölkələrdən yumurta idxalına icazə verib.

Azərbaycanın ən böyük quşçuluq təsərrüfatlarından biri olan Giləzi Quşçuluq ABŞ standartlarına uyğun sertifikatlaşdırmadan uğurla keçərək bu ölkəyə süfrə yumurtası ixracı icazəsi əldə edib. Bu aydan etibarən şirkət ABŞ-a müntəzəm yumurta ixracına başlayır.

Bildiririk ki, ABŞ-a ixracın başlanması Azərbaycan daxilində yumurta təchizatı və qiymətlərə hər hansı təsir etməyəcək. Belə ki, hazırda Azərbaycanda süfrə yumurtasına olan gündəlik tələbat 4 milyona yaxındır. Faktiki istehsal isə 6 milyon civarındadır. Bu istehsalın az bir qismi xaricə ixrac olunsaydı, daxili tələbatı artıqlaması ilə ödəyəcək sayda ölkədə qalır. Hazırda anbarlarda 100 milyon ədədə qədər yumurta var.

"Azərpambiq" zərərli işləməyə başlayıb

"Azərpambiq Aqrar Sənaye Kompleksi" MMC-nin xalis mənfəət göstəricisi 2022-ci ildə 26.7 milyon manat olduğu halda, 2023-cü ildə 8.39 milyon manat zərəre çevrilib.

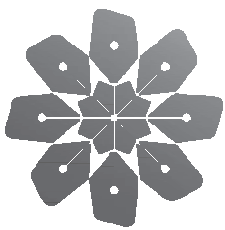
İqtisadiyyat.az şirkətin maliyyə hesabatına istinadən xəbər verir ki, bu, azalma deməkdir.

2023-cü ildə "Azərpambiq"-in ümumi gəliri 64.14 milyon manat təşkil edib ki, bu da 2022-ci ilə müqayisədə (120.36 milyon manat) demək olar ki, iki dəfə azdır. Əlavə olaraq 65 milyon manatlıq satışların və istehsalın maya dəyərini belə qarşılamayıb.

Əsas azalma pambiq lifinin satışından əldə olunan gəlirdə müşahidə edilib. 2023-cü ildə bu göstərici 34.66 milyon manat olduğu halda, 2022-ci ildə 86.30 milyon manat təşkil edib. Pambiq toxumlarının satışından əldə olunan gəlir də 17.23 milyon manatdan 12.11 milyon manata düşüb. Digər gəlirlərdə də kəskin azalma var.

Azalmanın əsas səbəbi kimi 2023-cü ildə Türkiyədə baş verən zəlzələ göstərilir. Zəlzələ nəticəsində Türkiyə şirkətlərinin pambiq liflərinə olan tələbatı azalıb və bu da şirkətin satışlarına mənfi təsir etdiyi bildirilir.

Ümumi mənfəət də kəskin şəkildə azalıb. 2022-ci ildə 38.9 milyon manat olan ümumi mənfəət, 2023-cü ildə 18.5 milyon manata düşüb ki, bu da 52.4% azalma deməkdir.

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədanın İnkişafı
Agentliyi**

Ekologiya

YENİ ÜSAVAT
N 43 (8653) 7 mart 2025

Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi

Azərbaycanda son günlər qarın normadan artıq yağması ciddi məişət problemləri yaratdı. Əslində Bakıda bu sayaq güclü qar yağışı sonuncu dəfə bir neçə il bundan öncə müşahidə edilib. İnsanlar bu sayaq kütləvi yağıntının viruslara öldürücü təsir göstərdiyini düşünür. Bəs əslində ekologiya, ətraf mühit bundan necə təsirlənir: yaxşı və ya pis mənada? Biz qara təslim olduğumuz 10 gün ərzində bölgədə, yaşadığımız ərazidə nə kimi problemlər və ya üstünlüklərlə üz-üzə qalacağıq?

Ümumiyyətlə, qarın normadan artıq yağması adətən bir bölgədə uzunmüddətli iqlim müşahidələrinə əsasən müəyyən edilir. Bir ərazidə orta illik və ya aylıq qar yağıntısı miqdarından xeyli artıq qar düşdükdə, bu vəziyyət "normadan artıq qar yağıntısı" hesab olunur. Qarın normadan artıq yağması nə zaman baş verir?

Qarın həddindən artıq yağması aşağıdakı hallarda baş verə bilər:

1. **Siklonların təsiri - güclü atmosfer siklonları çoxlu miqdarda nəmi özündə toplayaraq intensiv qar yağıntılarına səbəb olur.**

2. **Dəniz və ya göl effekti - böyük su hövzələrinin yaxınlığında rütubətli hava kütlələri soyuq hava ilə qarşılaşdıqda güclü qar yağışı müşahidə edilir.**

3. **İqlim dəyişikliyi - global istiləşmə bəzi bölgələrdə ekstremal hava hadisələrinin, o cümlədən normadan artıq qar yağmasının artmasına səbəb ola bilər.**

4. **Topoqrafik amillər - dağlıq ərazilərdə yüksəklik fərqləri səbəbindən daha çox qar yağışı qeydə alınır.**

Bəs hansı miqdardan sonra normadan artıq qar yağışı hesab edilir? Buna da müəssisələrin fərqli cavabları var:

Meteoroloji normalara görə - hər bölgənin qar normalı fərqlidir. Qarın normadan artıq olub-olmaması əvvəlki illərin orta statistik göstəriciləri ilə müqayisə edilərək müəyyən

edilir.

İntensivliyinə görə - əgər bir sutkada 20-30 sm-dən çox qar yağarsa, bu artıq güclü qar yağıntısı kimi qiymətləndirilir.

Təsirinə görə - qarın nəqliyyatı iflic etməsi, elektrik xətlərinin sıradan çıxması, fəvqəladə hallar yaratması onun normadan artıq olduğunu göstərir.

Ümumi qalınlığa görə - əgər qar qalınlığı mövsüm üçün gözlənilən göstəricidən 50%-dən çox olarsa, bu da normadan artıq qar yağışı hesab edilir.

Məsələn, əgər bir şəhərdə qışda adətən 50 sm qar yağarsa, amma həmin il 100 sm-dən çox yağıbsa, bu, normadan artıq qar kimi qiymətləndirilə bilər. Qısaq, normadan artıq qar yağışı bölgənin iqlim göstəricilərindən və onun fəsadlarından asılı olaraq müəyyən edilir.

İndi keçək bunun yaratdığı fəsadlara və ya müsbət təsirlərə. Qarlı hava şəraiti ekosistemlərə həm müsbət, həm də mənfi təsirlər göstərə bilər. Bir həftə davam edən qar yağıntısının ekologiyaya təsiri aşağıdakı kimi izah oluna bilər:

Müsbət təsirlər:

1. Su ehtiyatlarının artması - qar əridikdən sonra yeraltı suların səviyyəsini artırır və çayları, gölləri qidalandırır.

2. Torpaq münbitliyinin yaxşılaşması - qarın ərیمəsi torpağı nəmləndirir, bu da bitkilərin inkişafına kömək edir.

3. **Zərərvericilərin azalması** - davamlı soyuq tempera

Qar bitdi, hansı problemlər başlayır?

Normadan artıq yağan qarın fəsadlarını necə yaşayacağıq? - Təbiət çökür, ekologiya təhdid altındadır

ratur bəzi zərərli həşərat və mikroorqanizmlərin çoxalmasını azalda bilər.

4. **Havanın təmizlənməsi** - qar havadakı toz və çirkləndiriciləri yerə çökdürərək atmosferi daha təmiz edir.

Mənfi təsirlər:

1. **Bitkilərə və ağaclara zərər** - şaxtılı hava bəzi həssas bitkiləri dondura və onların inkişafını ləngidə bilər. Ağır qar budaqların sinmasına səbəb ola bilər.

2. **Yabanı heyvanlar üçün çətinliklər** - qida tapmaq çətinləşir, çünki qar torpağı örtür və yem ehtiyatlarını azaldır.

3. **Şəhər ekosistemində təsir** - qarın ərیمəsi ilə yol duzları və kimyəvi maddələr su mənbələrinə qarışaraq çirklənməyə səbəb ola bilər.

4. **Torpaq eroziyası riski** - sürətlə ərime nəticəsində torpaq eroziyası arta bilər.

Bu təsirlər konkret regiondan və iqlim şəraitindən asılı olaraq dəyişir. Qarın uzun müddət qalıb-qalmaması da onun ekoloji nəticələrinə təsir edən faktorlardandır.

Amma insan orqanizmini

də yaddan çıxarmayaq. Qarlı hava təkcə qartopu oynamaq, əylənmək mənasına gəlməməlidir. Qarlı havanın ekologiyaya təsiri insan orqanizminə birbaşa və dolayı yollarla təsir göstərə bilər. Havanın təmizlənməsi və su ehtiyatlarının artması kimi müsbət təsirlərlə yanaşı, soyuq hava şəraitinin yaratdığı çətinliklər də mövcuddur.

Müsbət təsirlər:

1. **Təmiz hava və ağciyərlərə faydası** - qar yağışı havadakı toz, qaz və digər çirkləndiriciləri yerə çökdürdüğü üçün atmosfer daha təmiz olur. Bu, tənəffüs yolları xəstəliklərindən əziyyət çəkən insanlar üçün müsbət təsir göstərir.

2. **Ozon səviyyəsinin yaxşılaşması** - soyuq havada havadakı zərərli qazların miqdarı azalır və oksigen səviyyəsi artır, bu da insanın enerjisini və əhvalını yaxşılaşdırır.

3. **Allergenlərin azalması** - qar bəzi allergenlərin (toz, pollen və s.) yayılmasını azaldır, allergiya və astma xəstələri üçün daha rahat şərait yaradır.

Mənfi təsirlər:

1. **İmmunitetə təsir** - davamlı soyuq hava immun sisteminin zəifləməsinə səbəb ola bilər, bu da virus və bakterial infeksiyalara yoluxma riskini artırır.

2. **Tənəffüs yolları problemləri** - havanın soyuq və quru olması astma, bronxit və digər tənəffüs yolları xəstəliklərini şiddətləndirə bilər.

3. **Günəş işığının azalması və depressiya riski** - qarlı havalar çox vaxt günəş işığının azalmasına səbəb olur. Günəş işığı çatışmazlığı D vitamini səviyyəsini aşağı sala və depressiya, yorğunluq, yuxusuzluq kimi problemlərə gətirib çıxara bilər.

4. **Buz və qarlı yolların yaratdığı xəsəmələr** - qarlı havadan sonra buzlanma baş verir ki, bu da yıxılma və travma riskini artırır.

5. **Dəri problemləri** - soyuq və quru hava dərinin qurumasına, çatlamasına və həssaslaşmasına səbəb ola bilər.

Qarın normadan artıq yağması ekosistemlərə və şəhər mühitinə həm qısa, həm də uzunmüddətli təsirlər göstərə bilər. Bunların başında su ehti-

yatlarının artması dayanır. Belə ki, qar əridikdən sonra çaylar, göllər və yeraltı su mənbələri dolur, quraqlıq riski azalır. Bundan başqa, təmiz hava faktorunu da önəm daşıyır. Qalın qar qatı atmosferdəki toz və zərərli hissəcikləri çökdürərək havanı daha təmiz edir.

Bitkilərin qorunması - qar istilik izolyasiyası effekti yaradır, torpağı və bitkiləri sərt şaxtılardan qoruyur.

Zərərvericilərin azalması - həddindən artıq qar bəzi həşərat və gəmiricilərin populyasiyasını azalda bilər.

Amma qar bitmə də, indi təbiət onun bəzi fəsadları ilə mübarizə aparmaq məcburiyyətindədir. Məsələn, ilk növbədə meşə və bitki örtüyünə dəyən ziyanı hesablamaq lazımdır. Ağır qar ağacların budaqlarının sinmasına, bitkilərin havasız qalaraq çürüməsinə səbəb ola bilər. Bundan başqa, torpaq eroziyası riski var. Sürətli qar ərیمəsi sel və daşqınlara səbəb ola bilər, bu da torpaq eroziyasını artırır.

Heyvanlar üçün çətinliklər - yabanı heyvanların qida tapması çətinləşir, bəzi növlərin ölüm faizi yüksəlir.

Şəhər mühitində problemlər - yollarda nəqliyyatın iflic olması, elektrik xətlərinin sıradan çıxması, suyun donması kimi infrastruktur problemləri yaranır.

Suların çirklənməsi - yollara səpilən duz və kimyəvi maddələr qarlı birlikdə çaylara və yeraltı sulara qarışaraq çirklənməyə səbəb ola bilər.

Ümumiyyətlə, qarın normadan artıq yağması təbiət üçün müəyyən faydalar versə də, ekoloji tarazlığı pozaraq müxtəlif risklər yarada bilər. Bu təsirlərin idarə olunması üçün qar təmizləmə və ətraf mühitin mühafizəsi tədbirləri həyata keçirilməlidir.

İlan sancmaları hər il dünyada bu qədər insanı öldürür

Turistlər üçün ən təhlükəli beş heyvan...

Turistlər səyahət zamanı çətinliklərlə, o cümlədən ölümcül təhlükə yaradan vəhşi heyvanlarla qarşılaşa bilərlər.

Lent.az turistlər üçün ən təhlükəli hesab edilən 5 heyvanın adını təqdim edir:

Hər il mindən çox insan, xüsusilə Nil və duzlu su timsahlarının qurbanı olur. Nil timsahları Afrikada (Keniya, Tanzaniya, Uqanda), duzlu su timsahları isə Avstraliya və Cənub-Şərqi Asiyada yaşayır. 2024-cü ildə Avstraliya yada timsahlar ən azı 5 nəfərin ölümünə səbəb olub. Bu sürünənlər çox cəld hücum edir və həm suda, həm də quruda ovlarını pusquda saxlaya bilərlər. Timsahların yaşa-

dığı ərazilərdə çimməkdən çəkinmək və hər zaman xəbərdarlıq işarələrinə diqqət yetirmək vacibdir.

Meduza

Bu heyvanın qutu meduza kimi zərərli növü ildə 50-100 adamı öldürür. Onların zəhəri bir neçə dəqiqə ərzində iflic və ölümə səbəb ola bilər. Bu meduzalara Avstraliya, Tailand, Filippin və İndoneziya sahillərində, xüsusən də yayda çoxalma mövsümündə rast gəlinir. 2022-ci ildə İndoneziyada 20 qutu meduza sancması hadisəsi baş verib, onlardan ikisi ölümcül olub. Riski azaltmaq üçün qoruyucu su paltarları geyinmək və ya təhlükəli ərazilərdə çimməkdən çəkinmək tövsiyə olunur.

Hörümçəklər

Kiçik ölçülərinə baxmayaraq, hörümçəklər çox təhlükəli ola bilər. Hər il dünyada onlarla ölüm zərərli hörümçəklərin dişləməsi səbəbindən baş verir. Onlara xüsusilə Avstraliya, ABŞ, Braziliya və Cənubi Afrikada rast gəlinir. 2024-cü ildə Avstraliyada 40-dan çox dişləmə hadisəsi qeydə alınıb, lakin müalicə sayəsində ölüm hallarının qarşısını almaq mümkün olub.

Köpək balıqları

Ən təhlükəli dəniz yırtıcılarından biri də köpək balıqlarıdır. Hər il insanlara təxminən 80-100 köpəkbalığı hücumu olur, onlardan 10-u ölümlə nəticələnir. Turistlər üçün təhlükəli növlərə böyük ağ, pələng

və öküz köpəkbalığı daxildir. Ən çox hücumlar Avstraliya, ABŞ (Florida və Havay), Cənubi Afrika və Baham adaları sahillərində baş verir. Hücumların səbəbləri müxtəlif ola bilər, o cümlədən təsadüfi təmas, təxribat və ya yırtıcı ilə qarışıqlıq da buna daxildir. Risklərinizi azaltmaq üçün köpəkbalığının aktiv saatlarında

- səhər və gün batımında üz-üzə olmaqdan çəkinin.

İlanlar

İlan sancmaları hər il dünyada 138 minə qədər insanı öldürür. Xüsusilə təhlükəli olanlar kobralar, taypanlar, mambalar və çinqilli ilanlardır. Bu sürünənlərə Hindistan, Braziliya, Avstraliya və Afrika ölkələrində rast gəlinir.

Hindistanda hər il ilan sancmasından 50 mindən çox ölüm qeydə alınır. Dişləməmək üçün, xüsusilə cəngəllikdə və ya hündür otda gəzərkən qapalı ayaqqabı geyinmək tövsiyə olunur.

Turistlər ayıq olmalı və bu təhlükəli heyvanlarla qarşılaşma ehtimalını azaltmaq üçün tədbirlər görməlidirlər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Göy cisimlərinin insanlara necə təsir etməsi hər zaman maraqlıdır. Qoroskopa, ulduz falına, bürclərə inananlar bu gün də kifayət qədərdir. Müşahidələr göstərir ki, bürclər haqda ulduz falları Azərbaycanda ən çox oxunan mövzulardan biridir. Bəzi hallarda günün ən aktual mövzularını belə oxunma sayına görə geridə qoyur. Bu marağın artmasının psixoloji və sosioloji səbəbləri nədir?

Bəzi ekspertlərə görə, bürclərə və ulduz fallarına marağın yüksək olması psixoloji və sosioloji faktorlarla bağlıdır. İnsanlar gələcək haqqında daha çox məlumat əldə etmək istəyirlər. Düşünlür ki, çətin dövrlərdə (iqtisadi problemlər, sosial qeyri-sabitlik, şəxsi həyatda qeyri-müəyyənlik) bürclər onlara müəyyən bir istiqamət və ya ümid verir. Bəzən isə insanlar özlərini daha yaxşı anlamaq üçün bürclərdən istifadə edirlər. Bürclər fərqli şəxsiyyət xüsusiyyətlərini izah etdiyindən, insan özünü müəyyən bir qəlibə uyğunlaşdırmağa çalışır. Gələcəkdə nələrin baş verəcəyini bilmək hissi insanlarda rahatlıq yaradır. Bu, xüsusilə stress və depressiya hallarında daha çox müşahidə edilir.

Tədqiqatçı-jurnalist, astroloq Səbuhi Rəhimli mövzu ilə bağlı deyir ki, insanların rifah halı aşağı olduğu zaman daha çox bürclərə müraciət edirlər: “Əlbəttə, astrologiyaya ümidlə baxanlardan gedir söhbət. Hətta mən gündüzlük proqnozları verəndə deyirlər ki, xoş söz niyə demirsən. Mən astrono-

Azərbaycanda ulduz falına inananlar niyə artıb?

Astroloqa görə, insanlar bürclərə ümid yeri kimi baxır; Psixoloq isə deyir ki, bürclərlə yaşamaq və bürclərə görə qərar vermək şəxsiyyət problemidir...

mik göstəriciləri, sadəcə, sözə çevirib çatdırıram. İnsanlar bir ümid yeri axtarırlar. Nə qədər insanlar pis yaşayırlar, lotereyalar populyar olur. Neçə dəfə görmüşəm, qoca kişi, qadın əllərindəki son qepiklərini verib lotereya alırlar, möcüzə gözləyirlər. Fikirlişirlər,

bəlkə bəxtləri gətirdi. Anlamırırlar ki, son qepiklərini verirlər. Sosial vəziyyət, insanların rifah halı yüksək olanda ovqatları da yüksək olur. Başqa yerdə ümid axtarmırlar”.

Psixoterapevt Rövşən Nəcəfov mövzu ilə bağlı

“Yeni Müsavat”a fikrini bildirib: “İnsan düşüncəsi rahatlığa meyilli olduğu üçün onun yerinə qərar verilməsini istəyir. Həm də bürclər düşüncə üçün müsbət bəhanədir. İnsan məsuliyyətli varlıq deyil. İnsanı məsuliyyətli edən qərardır.

Bürclər anlayışı insanın davranışlarını ört-basdır edir. Bəzən insan nə etdiyini anlamaq üçün bürclərə sığınır. Mühitin və təbii qanunların rolu danılmazdır. İnsanın düşüncə və davranışları mühitə tənzimlənir. Gün ərzində bürclərlə maraqlanmaq hansısa psixoloji pozuntu deyil, maraqlıdır. Bürclərlə yaşamaq və bürclərə görə qərar vermək şəxsiyyət problemidir. Bürclər və digər bənzər anlayışlar narahatlıq, stress və təşviş hallarının yaranmasına səbəb olursa psixoloji pozuntudur. Göy cisimləri, qoroskop, ulduz falı və bürclər kimi anlayışlarla maraqlanan insanlar şizotipal şəxsiyyət tipi, bu anlayışlardan mənfi psixoloji hallar yaşayanlar isə şizotipal şəxsiyyət pozuntusu olaraq müşahidə edilir. Bürclər, ulduz falı kimi anla-

yıqların elmi əsası yoxdur. İnsanın həyatını bilik və bacarıqlar formalaşdırır. Verdiyi qərarlar təcrübəyə əsaslanır. Səhvi və ya düzü fərziyyələrdə axtarmaq olmaz. İnsan maddi və mənəvi qazanclarını göyde axtarmamalıdır. Elmin olduğu yere insan cəhd etməlidir. Hansısa ulduz onun yerinə əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmayacaq. Müəllifi məlum olan, amma elmi istinad olmayan fikirlər sağlam düşüncə yarada bilməz”.

Elm adamları astrologiyaya qəbul etmir, çünki onun iddiaları empirik sübutlarla və elmi metodologiya ilə dəstəklənmir. Astrologiya göy cisimlərinin insan həyatına təsir etdiyini iddia etsə də, bu təsiri sübut edən heç bir elmi əsas yoxdur. Əksinə, bir çox görkəmli alim astrologiyaya tənqid edib. Astrofizik, kosmoloq Carl Sagana (1934-1996) görə Astrologiya elmi metodla test edildikdə onun heç bir əsası olmadığı görünür: “İnsanların doğum zamanı Günəş və ulduzların mövqeyinin onların həyatına təsir etdiyini iddia etmək tamamilə əsassızdır”. Sagan insanların astrologiyaya inanmasını psixoloji təsirlər və sosial ehtiyaclarla izah edirdi. Nəzəri fizik, kosmoloq Stephen Havkinq də (1942-2018) astrologiyaya keçmişin qalığı adlandırır: “Elmi inqilabdan əvvəlki dövrə aiddir və heç bir elmi dəlillə əsaslanmır”. Havkinq astrologiyaya qədim dövrlərin mistik inancları kimi qiymətləndirirdi”.

Afaq MİRƏYİQ, “Yeni Müsavat”

Piyadanı öldürən sürücü ilə bağlı son qərar

Bəraət qərarı ləğv edilib, cinayət işi həmin hissədə Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinə göndərilib

Ali Məhkəmədə ölümə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisəsi törətməkdə ittiham olunan şəxsin işinə baxılıb.

İbtidai istintaq orqanı tərəfindən şəxsə Cinayət Məcəlləsinin (CM) 263.2 (Nəqliyyat vasitəsinin idarə edən şəxs tərəfindən yol hərəkəti və ya nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə səbəb olduqda) və 264-cü (Yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma) maddələri ilə ittiham verilib. İttihama görə, o, etibarnamə əsasında idarə etdiyi texniki cəhətdən saz vəziyyətdə olan avtomobillə Sumqayıt şəhəri ərazisində yolu sağdan sola keçən piyadanı ehtiyatsızlıqdan vurub, nəticədə zərərçəkmiş aldığı xəbərlər nəticəsində hadisə yerində keçinib. Sürücü isə hadisə yerindən qaçıb.

Məhkəmə prosesində verilən ittihamlar üzrə şəxs özünü təqsirli bilməyib. Birinci instansiya məhkəməsi işi araşdıraraq, təqsirləndirilən

şəxsin əməlinə cinayət təkibi olmadığı qənaətinə gəlib və ona hər iki maddə üzrə bəraət verib. Apelyasiya instansiya məhkəməsi də hökmü qüvvədə saxlayıb. Bundan sonra dövlət ittihamçısı kasasiya protesti ilə Ali Məhkəməyə müraciət edib. Müraciətdə bəraət qərarının ləğvi istənilib.

Ali Məhkəmənin Cinayət Kollegiyası işin materiallarını

öyrənib, kasasiya protestinin dəlillərini müzakirə edib, kasasiya protestinin təmin olunması barədə dövlət ittihamçısının, kasasiya protestinin təmin edilməməsi barədə bəraət almış şəxsin və müdafiəçinin çıxışlarını dinləyib, işə baxmış birinci və apelyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən faktların müəyyən edilməsində və hüquqi məsələlər üzrə cinayət və cina-

yət-prosessual qanun normalarının tətbiqinin düzgünlüyünü yoxlayaraq, belə qənaətə gəlib ki, kasasiya protesti qismən təmin edilməlidir.

Hazırkı vəziyyətdə məhkəmə kollegiyası hesab edib ki, şəxsə CM-in 263.2-ci maddəsi ilə bəraət verməkdə birinci instansiyası məhkəməsi haqlı olub.

Lakin şəxsin əməlinə

həm CM-in 264-cü maddəsinin, həm də CM-in 143-cü (Təhlükədə qoyma) maddəsinin tərkib əlamətləri olduqda, şəxs xüsusi norma olan CM-in 264-cü maddəsi ilə təqsirli bilinərək məhkum edilməli, əgər şəxsə CM-in 263-cü maddəsi ilə bəraət verildikdə və məhz bu səbəbdən həmin şəxsin əməlinə CM-in 264-cü maddəsinin tərkib əlamətlərinin olmaması qənaətinə gəldikdə, bu zaman şəxsin əməlinə hazırkı vəziyyət üzrə ümumi norma olan CM-in 143-cü maddəsinin tərkib əlamətlərinin olub-olmaması məsələsi müzakirə edilməlidir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, CM-in 143-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin ictimai təhlükəliliyi ondan ibarətdir ki, həmin əməlin törədilməsi nəticəsində təhlükəli vəziyyətdə olan və özünü qorumaq üçün tədbir görmək imkanından məhrum olan zərərçəkmiş şəxsin həyatı və sağlamlığı təhlükə altına alınmış olur. Belə əmələ görə cinayət məsuliyyətinin nəzərdə tutulması müxtəlif səbəblərdən öz təhlükəsizliyini təmin edə bilməyən şəxslərin labüd təhlükədən qorunmasına yönəlmişdir.

CM-in 143-cü maddəsi-

nin sanksiyası CM-in 264-cü maddəsinin sanksiyasından daha yüngül olduğundan, əməlin CM-in 264-cü maddəsindən CM-in 143-cü maddəsinə tövsiyə olunması irəli sürülmüş ittihamın məzmunu və cəzaya münasibətdə şəxsin vəziyyətinin ağırlaşdırılmasına səbəb olmayacaq. Birinci instansiya məhkəməsi kimi, apelyasiya instansiyası məhkəməsi də, hazırkı iş üzrə həqiqətin müəyyən edilməsi məqsədilə mühüm əhəmiyyətə malik olan sübutların araşdırılmasından imtina edərək, həm də araşdırılmış sübutlara CPM-in 143-146-cı maddələrinin tələb etdiyi kimi, mənsubiyyəti, mümkünlüyü və mötəbərliyi üzrə qiymət verməyib, şəxsin CM-in 264-cü maddəsi ilə də təqsirsiz olması barədə nəticəyə gələrkən, kifayət etməyən sübutlara əsaslanıb.

Bu baxımdan Ali Məhkəmənin Cinayət Kollegiyasının qərarı ilə kasasiya protesti qismən təmin edilib, qərar şəxsə Cinayət Məcəlləsinin 264-cü maddəsi ilə bəraət verilməsi hissəsində ləğv edilib, cinayət işi həmin hissədə Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsinə göndərilib.

“Yeni Müsavat”

MUSAVAT

Son səhifə

N 43 (8653) 7 mart 2025

Mart

İranda çoxarvadlı kişilərin sayı açıqlanıb

“İranda rəsmi qeydə alınmış çoxarvadlı kişilərin sayı 300 min nəfərə çatıb”. Bunu İranın idman və gənclər nazirinin müavini Əlirza Rəhimi deyib. Onun sözlərinə görə, çoxarvadlılıq daha çox Kerman, Sistan və Belucistan, Gülistan, Kürdistan və Cənubi Xorasan əyalətlərində qeydə alınıb. Nazir müavini vurğulayıb ki, böyük şəhərlərdə və modern bölgələrdə bu hala az rast gəlinir, çünki həmin yerlərdə çoxarvadlılıq cəmiyyət tərəfindən yaxşı qarşılanmır.

İran rəsmisi sosial şəbəkədə çoxarvadlılığın təbliğ olunması ilə bağlı narahatlığını da dilə getirib və deyib ki, bəziləri izləyici sayını artırmaq və maddi qazanc əldə etmək məqsədilə bu həyat tərzini virtual məkanda təbliğ edirlər.

Çində 125 milyon il əvvəl yaşamış nəhəng əqrəbin qalıqı tapıldı

Çində 125 milyon il əvvəl yaşamış olduqca nadir əqrəbin daşlaşmış qalıqı tapılıb. Oxu.Az “Live Science” nəşrinə istinadla xəbər verir ki, alimlər bu növə əvvəllər rast gəlməyiblər. Tapılan əqrəb bir çox qədim və müasir növlərdən daha böyük olub. Tədqiqatçılar yeni növə “Jeholia longchengi” adını veriblər. Onun uzunluğu 10 santimetrə çatıb, bu da onu dövrünün nəhənginə çevirib. Həmin dövrün digər əqrəbləri on azı iki dəfə kiçik olublar.

Dünyanın ən dəqiq saati satışa çıxarılır

Yaponiyanın Kyoto şəhərindən olan “Shimadzu Corp” şirkəti unikal saatların satışına başlayıb. Saatların özəlliyi ondadır ki, 10 milyard ildə sadəcə bir saniyə səhv edirlər. Bu barədə “Bloomberg” nəşri məlumat verib. Məlumatla görə, bu, stronsium optik qəfəsdə dünyanın ilk kommersiya saatıdır. Bir ekzemplyarın qiyməti isə təxminən 3,3 milyon dollara çatır.

2050-ci ilə qədər bu insanların 50 faizdən çoxu kökələcək

2050-ci ilə qədər dünyada yaşayan yetkin insanların yarısından çoxu, uşaqların, yeniyetmələrin üçdə biri artıq çəkiddən və ya piylənmədən əziyyət çəkəcək.

Bu barədə elmi məqalə “Lancet Journal” dərgisində nəşr olunub. Araşdırma ümumilikdə dünyanın 200-dən çox ölkəsini əhatə edib. Alimlər

Cihaz xüsusi işıq dalğalarında saxlanılan atomların vasitəsilə vaxtı ölçür. Layihə Tokio Universiteti və Riken İnstitutu ilə birgə həyata keçirilib. Yeni saat dəqiqliyinə görə adi sezium atom saatlarını təxminən yüz dəfə üstələyir. Məhz sezium saatları indi saniyənin standartını təyin edir. Satışlara dünən (5 mart - red.) başlanılıb. Şirkət üç il ərzində 10 belə cihaz buraxıb satmaq niyyətindədir. Həm Yaponiyada, həm də xaricdən alıcıların olacağı gözlənilir. Saat mürəkkəb elmi tədqiqatlar üçün nəzərdə tutulub.

“Shimadzu Corp” nümayəndələri bəyan ediblər ki, onların məhsulu bütün satış üçün olanlar sırasında ən dəqiqidir. Eyni zamanda, onlar əlavə ediblər ki, alimlər artıq daha təkmil modellərin yaradılması üzərində işləyirlər.

kökəlmə prosesinin əsasən aşağı gəlirli ölkələrdə getdiyini iddia edir.

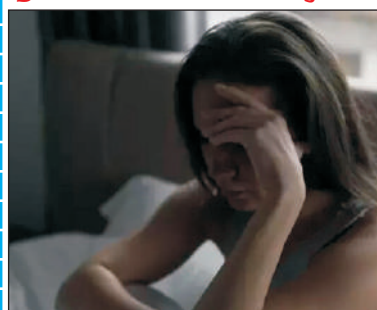
2021-ci ilə qədər dünyada yaşı 25-dən çox olan bir milyarda yaxın kişi və 1.11 milyard qadın artıq çəki və piylənmədən əziyyət çəkib. 1990-cı ildən bəri bu göstərici iki dəfə artıb. Bu trend davam edəcəyi təqdirdə, proqnozlara əsasən, artıq çəkili və kök yetkin insanların statistikasi kişilər üçün 57.4 faizə, qadınlar üçün 60.3 faizə qədər yüksələ bilər (2050-ci ilə qədər).

Artıq çəkili insanların çoxluğu baxımından ölkələr arasında ilk üçlüyü Çin (627 milyon), Hindistan (450 milyon) və ABŞ (214 milyon) tutur.

Bunları bilirsiniz?

- * Pişiklər 100, itlər isə 10 dəyişik səs çıxarda bilər.
- * Donald Duck cizgi filmləri Finlandiyada qadağan edilmişdir. Səbəbi isə qəhrəmanların don geyinməsidir.
- * Şokoladın itləri öldürdüyü məlumatı doğrudur. Bu, onların ürəyinə və sinir sistemində zərər verir. Yarım kiloqa qədər şokolad kiçik bir iti öldürə bilər.
- * Dünyada insan başına düşən qarışqa sayı 1 milyondur.
- * Hər gün doğulan uşaqların orta hesabla 12 faizi səhv ana-ataya aparılır.
- * Atilar bir ay qədər ayaq üstə qala bilər.
- * Hər bir insanın dilinin izi də barmaq izi kimi fərqlidir.
- * Dünyanın ən böyük heyvanı mavi balındır. Eyni zamanda heyvanlar aləminin ən sürətli böyüyən heyvanıdır. Kilosu 22 ayda 26 tona qədər çata bilər.
- * Bir inək həyatı boyunca təxminən 200.000 stəkan süd istehsal edir.
- * Hər gün 275 milyona yaxın yeni ulduz yaranır.
- * Gözlərin hər biri 130 milyondan çox görmə sinir hüceyrəsindən ibarətdir. Hər hüceyrənin içində isə 100 trilyon atom var. Bu rəqəmlər isə ümumilikdə dünyadakı bütün ulduzların sayından daha çoxdur.
- * Hazırda dəniz aləmində 180-nə yaxın balıq növü işıq görmədən yaşayır.
- * Əgər bir sözü xatırlamaqda çətinlik çəksəniz, yumruğunuzu sıxın. O zaman beyinin fəaliyyəti daha da artır və yaddaşı işə salmağa kömək edir.
- * 600 kiloqramlıq bir balının ürək damarının içində bir insan yerləşə bilər.
- * Bir insan yaşadığı müddətdə ortalama 23 min dəfə göz qırpır, 100 min dəfə ürəyi döyünər, 23 min dəfə nəfəs alır, qaraciyərləri ilə 1500 litr qan süzülər, mədəsi ilə 2 litr asit turşusu istehsal edər.

Qocalıq xəstəliyi hesab edilirdi, gənclərdə də müşahidə olunur...

Türkiyəli nevroloq Həsən Armağan Uysal 65 yaşdan əvvəl ortaya çıxan demans halları ilə bağlı xəbərdarlıq edib.

Milli.Az xəbər verir ki, Həsən Armağan Uysal demansın adətən yaşlılıq xəstəliyi kimi tanındığını, lakin bu problemin gənclərdə

də müşahidə oluna biləcəyini bildirib:

“Keçmişdə yalnız yaşlılıq xəstəliyi kimi qəbul edilən demans, artıq gənc yaş qrupunda da getdikcə daha çox diaqnoz edilir. Erkən başlanğıc demans (EBD), 65 yaşdan əvvəl meydana gələn demans növlərini əhatə edir”.

Mütəxəssis qeyd edib ki, gənclərdə müşahidə olunan demansın əlamətləri tez-tez depressiya, narahatlıq və ya iş stressi ilə səhv salındığı üçün diaqnoz qoyulması çətinləşir və müəyyən gecikmələr yaşanır:

“Keçmişdə yalnız yaşlılıq xəstəliyi kimi qəbul edilən demans, artıq gənc yaş qrupunda da getdikcə daha çox diaqnoz edilir. Erkən başlanğıc demans (EBD), 65 yaşdan əvvəl meydana gələn demans növlərini əhatə edir. EBD insanın həm iş, həm də sosial həyatına ciddi təsir göstərə bilər”.

Altsheymer və digər demans növlərinin əsasən yaşlı əhali ilə əlaqələndirildiyini deyən Həsən Armağan Uysal sözlərini belə davam etdirib:

“Depressiya, narahatlıq və ya iş stressi ilə səhv salınan EBD-də diaqnoz gecikəndə həm xəstələr, həm də ailələri üçün ağır nəticələrə səbəb ola bilər. Xüsusilə davranış dəyişiklikləri ilə müşayiət olunan Altsheymer, kortikobazal degenerasiya və “Lewy cisimcikli demans” kimi xəstəliklərin erkən əlamətləri nəzərdən qaçırılmamalıdır”.

Ətraflı

45 yaşdan aşağı olan hallarda daha çox genetik faktorların təsirli olduğunu bildiren Həsən Armağan Uysal 2024-cü ildə aparılan araşdırmalar nəticəsində yüksək LDL xolesterolu səviyyəsi və müalicə olunmamış görmə itkisi kimi risk faktorlarının demansa daxil edildiyini açıqlayıb.

“MRI, beyin-onurğa mayesi və PET kimi inkişaf etmiş göstərici və görüntüləmə üsulları sayəsində beyin şəbəkələrinin necə təsirləndiyi artıq daha yaxşı başa düşülür” deyən Həsən Armağan Uysal tədqiqatında xolinergik müalicələr, həyat tərz dəyişiklikləri və fərdiləşdirilmiş yanaşmalar barədə məlumat verib.

Həsən Armağan Uysal EBD-nin yalnız yaddaş itkisi ilə məhdudlaşmadığını, bəzi xəstələrdə davranış dəyişiklikləri, icraedici funksiyalarda pozulmalar, nitq itkisi və hətta vizual qavrayış pozğunluqları ilə başlaya biləcəyini vurğulayıb və əlavə edib: “Buna görə də şəxsiyyət dəyişiklikləri, iş performansında qəfil azalmalar və sosial geriləmə də demans əlaməti ola bilər. Erkən diaqnoz qoyula bilsə, xəstəlik prosesini yavaşlatmaq, xəstəyə daha keyfiyyətli həyat təmin etmək və qulluq proseslərini təşkil etmək mümkün ola bilər. Lakin bunun üçün həm xəstə, həm də həkim məlumatlılığının artırılması vacibdir. Cəmiyyətdə bu mövzuda məlumatlılığı artırmaq üçün maarifləndirmə kampaniyaları keçirilməlidir. EBD sahəsində çalışan multidisiplinar mərkəzlər genişləndirilməlidir. Genetik testlər və biogöstəricilər daha əlçatan olmalıdır. Qulluq prosesləri gənc xəstələrin ehtiyaclarına uyğun planlaşdırılmalıdır”.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, “Son dakika” MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500